

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Urban Stiernström

Överlåtelse av aktie

*- särskilt avseende frågan om aktiesäljarens
upplysningsplikt och därtill knutna spörsmål*

Examensarbete
20 poäng

Handledare: Torsten Sandström

Ämnesområde: Civilrätt

HT 2000

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
FÖRKORTNINGAR	2
1 INLEDNING	3
1.1 Presentation av ämnet	3
1.2 Syfte och frågeställningar	4
1.3 Metod, avgränsningar och disposition	4
2 UPPLYSNINGSPLIKT VID ÖVERLÅTELSE AV AKTIE	6
2.1 Inledning	6
2.2 Köprättslig upplysningsplikt	8
2.2.1 Köplagens tillämplighet	8
2.2.2 Konsumentköplagens tillämplighet	12
2.2.3 Har en aktiesäljare upplysningsplikt enligt köplagen?	12
2.2.3.1 Normalregeln, köplagen 17 §	13
2.2.3.2 Teori om upplysningsplikt i köplagen 17 §	16
2.2.3.3 Informationsansvaret, köplagen 18 §	20
2.2.3.4 Upplysningsplikten, köplagen 19 §	22
2.3 Avtalsrättslig upplysningsplikt	24
2.3.1 Inledning	24
2.3.2 Om rättshandlingars ogiltighet	25
2.3.3 Svikligt förledande, avtalslagen 30 §	26
2.3.4 Avtal i strid mot tro och heder, avtalslagen 33 §	28
2.4 Slutsats aktiesäljarens upplysningsplikt	31
3 FONDKOMMISSIONÄRENS ANSVAR FÖR KOMMITTENTENS ONDA TRO	33
3.1 Allmänt om fondkommission	33
3.2 Identifiering av praktiskt intressanta situationer	35
3.3 Betydelsen av kommissionärens goda tro vid förhandlade aktieöverlåtelser	37
4 AVSLUTANDE KOMMENTARER	41
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	42

Sammanfattning

I denna framställning behandlas framförallt två problemområden med anknytning till överlåtelse av aktie. I den första delen utreds frågan om aktiesäljaren har en köp- eller avtalsrättslig skyldighet att upplysa köparen om sådana väsentliga förhållanden i bolaget som säljaren känner till och som är av avgörande betydelse för en korrekt värdering av aktierna. I den andra delen företas en undersökning av följderna av att aktiesäljaren är i ond tro om förhållandena i bolaget, då överlåtelsen sker genom en godtroende fondkommissionär. Huvudfrågan är i denna del om säljarens (kommittentens) onda tro ”överförs” på fondkommissionären och om denne därför kan bli ansvarig gentemot aktieköpande tredje man.

Inledningsvis diskuteras köplagens tillämplighet vid aktieöverlåtelser. Slutsatsen dras att köplagen är tillämplig på alla överlåtelser av aktier, oavsett om överlåtelsen skett på eller vid sidan om börsen. Samtidigt konstateras emellertid att en säljare av aktie på börsen i praktiken har ett begränsat köprättsligt felansvar. Begränsningen följer av att en aktieköpare i dessa situationer inte kan ha särskilt mycket befogade förväntningar med avseende på förhållandena i bolaget (köplagen 17 § 3 st.). Vidare framhålls att en skyldighet att lämna upplysningar inte är praktiskt genomförbar vid börshandeln. Anledningen står främst att finna i det faktum att parterna är anonyma för varandra samt att överlåtelsen vanligen sker genom automatisk matchning i börsens SAXESS-system. Upplysningsplikt kan därför endast aktualiseras vid överlåtelse av aktier vid sidan om börsens verksamhet, då parterna trätt i direkt förbindelse med varandra.

I den fortsatta framställningen dras slutsatsen att, med undantag för köplagen 19 § 1 st. 2 mom., köplagen inte tillägger aktiesäljaren någon skyldighet att upplysa köparen om väsentliga förhållanden i bolaget. Upplysningsplikten återfinns istället i avtalslagens ogiltighetsregler om svek och avtal i strid mot tro och heder (avtalslagen 30, 33 §§). På grund av den restriktiva tillämpningen av dessa bestämmelser konstateras att det endast är mycket klandervärt beteende på säljarens sida som kan komma att sanktioneras. Det framhålls att en eventuell ogiltighetsförklaring innebär att parternas prestationer skall gå åter; aktieköparen måste återlämna aktierna och köparen återställa köpeskillingen.

Då det gäller aktiehandel genom fondkommissionär dras följande slutsats. Frågan om en godtroende fondkommissionärs ansvar för kommittentens onda tro aktualiseras endast i ett fåtal fall. En rimlig riskfördelning bör i dessa fall vara att den aktieköpande tredje mannen själv bär den ekonomiska risken för att kommittenten, vid en eventuell ogiltighetsförklaring, förmår återbära köpeskillingen. Det framförs argument för att tredje man – trots bestämmelsen i kommissionslagen 56 § – skall ha rätt att rikta sina anspråk direkt mot aktiesäljaren (kommittenten).

Förkortningar

CISG	United nations convention on contracts for the international sale of goods
JB	Jordabalken
JT	Juridisk tidskrift vid Stockholms universitet
LVR	Lag (1991:981) om värdepappersrörelse
NJA	Nytt juridiskt arkiv, avd. I
Prop.	Proposition
SAXESS	Stockholm automated exchange
SvJT	Svensk juristtidning

1 Inledning

1.1 Presentation av ämnet

I denna framställning behandlas framförallt två problemområden med anknytning till överlåtelse av aktier. Först sker en närmare undersökning av ett särskilt köp- och avtalsrättsligt spörsmål, nämligen frågan om aktiesäljaren är skyldig att upplysa köparen om sådana väsentliga förhållanden i bolaget som säljaren känner till och som är av avgörande betydelse för en korrekt värdering av aktien. Frågeställningen om säljarens upplysningsplikt är allmän men det är ändå av intresse att närmare undersöka dess innebörd vid överlåtelse av aktie, eftersom aktieköpet i många avseenden uppvisar betydande skillnader mot köp av annan lös egendom och eftersom ofta stora ekonomiska värden kan stå på spel.

Många aktieköp sker genom mellanman. Vid handeln med aktier över börsen möts säljare och köpare regelmässigt genom fondkommissionärer. Lagen om börs- och clearingverksamhet föreskriver nämligen att handel vid börs endast kan ske genom förmedling av börsmedlemmarnas ombud med särskilt tillstånd.¹ Dessa ombud är vanligen mäklare på banker eller hos fondkommissionärer. Att handeln vanligen sker i kommission hänger vidare samman med att mellanmannen inte själv vill ta några kursrisker.² Detta åstadkommes genom att en fondkommissionär aldrig själv blir ägare till de finansiella instrument som handlas; äganderätten övergår direkt från huvudmannen till tredje man (eller vice versa), 53 § *lag (1914:45) om kommission*.

Då en överlåtelse av aktier sker vid sidan om börsens verksamhet torde det vanligaste vara att säljare och köpare är kända för varandra. Stora aktieförvärv föregås normalt av direkta förhandlingar innan överlåtelseavtal slutligen tecknas. Det möter emellertid inga hinder mot att ena eller båda parter vid dessa förhandlingar låter sig företrädas av en fondkommissionär.

Det andra problemområdet i detta arbete utgörs följaktligen av frågan om vilken betydelse säljarens upplysningsplikt har då aktieköpet sker genom en fondkommissionär. Annorlunda uttryckt: kan kommittentens vetskap om förhållandena i bolaget medföra ansvar för fondkommissionären gentemot aktieköpande tredje man? Även denna frågeställning är av allmän natur. Frågeställningen torde dessutom vara av mer teoretiskt än praktiskt intresse eftersom de fall där man kan konstatera att säljaren har en upplysningsplikt endast undantagsvis torde sammanträffa med att säljaren anlitat en fondkommissionär för att genomföra aktieöverlåtelsen.

---

¹ *Lag (1992:543) om börs- och clearingverksamhet*, 1 kap. 4 § 2 mom. och 3 kap. 1, 1a §§.

² Hed, s. 8.

1.2 Syfte och frågeställningar

I sin avhandling *Kontraktsbrott vid köp av aktie* lägger Christina Hultmark fram en teori vilken innefattar en betydande köprättslig upplysningsplikt avseende förhållandena i bolaget. Med anledning härav har jag funnit det vara av intresse att närmare utreda i vad mån en aktiesäljare *uteslutande på grund av sin onda tro* om förhållandena i bolaget kan bli ansvarig för köprättsligt fel eller om köpavtalet på denna grund kan ogiltigförklaras enligt avtalslagen 3 kapitel. Mitt syfte i denna del av framställningen är att presentera en alternativ teori om säljarens upplysningsplikt där, i motsats till Hultmarks teori, säljarens onda tro endast i ett begränsat antal situationer kan medföra skyldighet för säljaren att upplysa köparen.

I den andra delen av denna framställning tillämpas slutsatserna om säljarens upplysningsplikt då frågan om säljarens onda tro medför ansvar för en godtroende fondkommissionär gentemot en aktieköpande tredje man utreds. Frågeställningen har inte blivit besvarad i vare sig lagstiftning eller genom rättspraxis och har endast uppmärksammats på ett fåtal ställen i doktrinen. Mitt syfte i denna del är därför att presentera ett lösningsförslag som är såväl teoretiskt som praktiskt godtagbart.

1.3 Metod, avgränsningar och disposition

Vid arbetet med denna framställning har jag använt mig av, vad man torde kunna beskriva som, *den klassiska juridiska metoden*. Genom sammanställning av lagtext, förarbeten, rättsfall och doktrin har jag försökt utröna vad som kan anses vara gällande rätt inom respektive frågeställning. Vid redogörelsen för de köprättsliga konsekvenserna av en aktieöverlåtelse, utgår diskussioner och hänvisningar till doktrin huvudsakligen utifrån mer allmänna framställningar om köp. Viss reservation för att berörda författare inte avsett att deras uttalanden skulle kunna tagas för gällande även vid överlåtelse av aktie skall därför här framhållas. Använt material har vidare i princip uteslutande varit av nationellt ursprung. Jag har härvid förvisso varit medveten om att de nordiska köplagarna och CISG har flera gemensamma hållpunkter, men ändå funnit det för gott att begränsa mig till de svenska rättskällorna.

Arbetet är avgränsat till en behandling av betydelsen av säljarens onda tro om förhållandena i bolaget vid överlåtelse av aktie och därtill knutna spörsmål. När köplagens felregler och avtalslagens ogiltighetsregler diskuteras sker detta i första hand för att utreda i vad mån dessa bestämmelser tillskriver säljaren en upplysningsplikt då han är i ond tro om förhållandena i bolaget. Någon närmare studie kring vad som i det enskilda fallet kan anses utgöra fel i aktien/bolaget och påföljderna vid fel/ogiltighet är inte avsedd.

Framställningen är uppdelad i två huvudsakliga avsnitt. Kapitel två behandlar aktiesäljarens upplysningsplikt. Här diskuteras bland annat om köplagen är tillämplig vid överlåtelse av aktie samt frågan om aktiesäljarens upplysningsplikt är en köp- eller avtalsrättslig företeelse. I kapitel tre utreds här efter betydelsen av säljarens vetskap om förhållandena i bolaget då aktieöverlåtelsen sker via fondkommissionär. Här sker bland annat en allmän introduktion avseende fondkommissionärernas verksamhet samt en identifiering av de situationer då en överföring av aktiesäljarens onda tro till en godtroende fondkommissionär kan vara av praktiskt intresse. Min avsikt är att löpande analysera uppkomna problem där så känns befogat, men jag skall även i det avslutande kapitel fyra lämna några ytterligare kommentarer.

2 Upplyningsplikt vid överlåtelse av aktie

2.1 Inledning

För att det överhuvudtaget skall vara av intresse att diskutera säljarens upplysningsplikt vid överlåtelse av aktie måste förutsättas att säljaren har sådan *känedom om förhållandena* i bolaget vilken en köpare av aktien typiskt sett bör kunna räkna med att få ta del av. Är säljaren omedveten om de närmare förhållandena såsom t.ex. bolagets ekonomiska ställning och framtidsutsikter kan han nämligen inte gärna vara skyldig att upplysa köparen härom. En annan sak är att säljaren stundtals ändock kan komma att bli ansvarig för köprättsligt fel om aktien inte motsvarar vad som avtalats eller vad köparen annars med fog kunnat förutsätta.

Säljarens insynsmöjlighet i bolaget kan variera beroende på ett flertal faktorer varvid särskilt omfattningen av aktieinnehavet torde vara av stor betydelse. Innehavaren av ett fåtal aktier har vanligen endast en begränsad insynsmöjlighet i bolaget och tillgänglig information kommer därför i princip att utgöras av den offentliga årsredovisningen och material publicerat i massmedia. Insynsmöjlighet kan emellertid också föreligga på grund av aktieägaravtal, bestämmelser i bolagsordningen eller därför att säljaren innehar styrelsepost eller annars genom anställning erhåller insyn i bolagets ekonomiska verksamhet.³ Innehavaren av en större post aktier har däremot ofta en mer långtgående insynsmöjlighet än ägaren till någon enstaka aktie. Om posten är så stor att aktieägaren har möjlighet att bestämma styrelsens sammansättning kan han i praktiken också via styrelsen ta del av bolagets löpande räkenskaper och framtidsprognoser.

Säljarens vetskap utgör emellertid inte ett tillräckligt villkor för att ålägga honom en upplysningsplikt. Säljaren måste också *inse att köparen saknade känedom* om det aktuella förhållandet och att det negativa förhållandet är av *betydelse för köparen*.⁴ Det är nämligen först i och med en sådan insikt som man kan lägga säljaren ett klandervärt beteende till last. Upplysningsplikten kan emellertid inte rimligen omfatta alla de förhållanden som köparen saknar känedom om. Ett relativt stort mått av affärsskicklighet måste vara tillåtet. Bedömningen av vad säljaren är skyldig att upplysa köparen om torde därför ta sin utgångspunkt i vad köparen *typiskt sett* kan räkna med att bli upplyst om i den aktuella situationen.

---

³ Hultmark [1992], s. 31 ff. I vad mån utlämnande av information som erhållits på grund av styrelseuppdrag eller genom anställning strider mot säljarens tystnadsplikt mot bolaget är ett ämne som faller utanför denna framställning.

⁴ Hultmark [1993], s. 12 och 23 ff.

Frågan om omfattningen av säljarens upplysningsplikt är vidare avhängig det faktum att säljaren inte nödvändigtvis har större insynsmöjlighet i bolaget än köparen. Detta följer av att köparen mycket väl redan före den aktuella överlåtelsen kan äga aktier i bolaget eller på annat sätt ha tillgång till bolagsintern information. Om köparen har självständig insynsmöjlighet i bolaget finns det i normalfallet ingen anledning att ålägga säljaren någon särskild lojalitets- eller upplysningsplikt gentemot köparen.⁵ Köparen kan ju då själv göra en ingående undersökning av bolaget före köpet.

Det är vidare att märka att det råder relativt stor skillnad mellan olika aktieöverlåtelser.⁶ Handeln med enstaka marknadsnoterade aktier sker vanligen över börsen eller annan auktoriserad marknadsplats. På börsen möts parterna genom sin respektive fondkommissionär vilka registrerar en köp- eller säljorder i det datoriserade SAXESS-systemet (Stockholm automated exchange). Vid överlåtelse av upp till 20 handelsposter⁷ avslutas affären genom *automatisk matchning*, vilket innebär att köpare och säljare sammanförs så snart priset på det högsta köpbudet och det lägsta säljbudet stämmer överens. Det finns således ingen möjlighet för parterna att på förhand veta med vem transaktionen kommer att genomföras.⁸

Förutom anonymiteten karaktäriseras börshandeln vidare av att parterna inte har någon möjlighet att genom särskilda villkor individualisera överlåtelseavtalet. Förutom den relativt enhetliga regleringen avseende clearing och avveckling torde villkoren för överlåtelsen enbart vara att hänföra till antalet aktier, aktieslag och pris.⁹ Vid en överlåtelse på börsen kan aktiesäljaren därför inte genom t.ex. friskrivningar begränsa sitt ansvar. Säljaren kan inte heller lämna köparen garantier eller upplysningar om bolaget.

SAXESS-systemet stödjer också handeln med fler än 20 handelsposter. Parternas fondkommissionärer gör då vanligen upp aktieaffären på telefon varefter den inom viss kortare tid skall anmälas till SAXESS för *manuell avslutsregistrering*. Detsamma gäller om en fondkommissionär själv sammanför köpare och säljare i en s.k. *inbördes affär*.¹⁰ Handeln med mycket stora aktieposter i marknadsnoterade bolag sker dock vanligen helt vid sidan om börsen och fondkommissionärernas verksamhet. Anledning står främst att finna i den risk för negativ kursinverkan som följer med stora aktieöverlåtelser på börsen och eftersom säljaren ofta kan erhålla en högre köpesumma om hela aktieposten överlåts till en och samma köpare.¹¹ Vidare

---

⁵ Hultmark [1992], s. 34.

⁶ Sacklén, s. 813 ff., som skiljer mellan förhandlade och icke förhandlade aktieköp.

⁷ URL: <http://www.om.se/transaction/regulations/>. En handelspost utgörs på börsens A-lista av det antal aktier som motsvarar ett halvt basbelopp (cirka 18 000 kr) och på börsens O-lista av det antal aktier som motsvarar ett kvarts basbelopp (cirka 9 000 kr).

⁸ URL: <http://www.omgroup.com/transaction/trading/>

⁹ Närmare bestämmelser om clearing och avveckling bestäms av clearingorganisationerna och värdepapperscentralen (VPC) eller annan central värdepappersförvarare.

¹⁰ URL: <http://www.omgroup.com/transaction/trading/>

¹¹ Sacklén, s. 813. Förvärv av aktier i svenskt aktiebolag som är inregistrerat vid börs belägen eller verksam i ett land inom EES samt förvärv av aktier som är noterade vid

torde mycket stora förvärv i princip alltid föregås av direkta förhandlingar mellan parterna, innan överlåtelseavtal slutligen kan tecknas.

Handeln med icke marknadsnoterade aktier sker av naturliga skäl alltid vid sidan om börsen verksamhet. Förhandlingar mellan parterna kommer därför typiskt sett att utgöra ett normalt led vid dylika aktieöverlåtelser.

Ett särskilt fall som är intressant då man diskuterar säljarens upplysningsplikt gäller överlåtelse av samtliga aktier i ett bolag, en s.k. *företagsöverlåtelse*. Säljaren har då full insynsmöjlighet i bolaget samtidigt som den utomstående köparen är beroende av säljarens samtycke för att få ta del av bolagsintern information. Säljarens lojalitetsförpliktelse mot köparen torde därför i dessa fall vara särskilt stor. Vid företagsöverlåtelser är det för den skull vanligt förekommande att köparen tillåts genomföra en undersökning av bolaget, en s.k. *due dilligence-undersökning*. Undersökning kan bl.a. utgöras av företagsbesök, genomgång av dokument och intervjuer med företagsledning och revisorer. Det primära syftet för köparen är naturligtvis att erhålla tillräckligt med information för att kunna fatta ett väl genomtänkt investeringsbeslut. Undersökningen får emellertid också konsekvenser för köparens framtida möjligheter att rikta anspråk mot säljaren; de fel som köparen upptäckt eller bort upptäcka vid sin undersökning kan inte senare åberopas (jfr. köplagen 20 §). För säljarens del innebär due dilligence-undersökningen ett sätt att undanröja motpartens felaktiga föreställningar om avtalsföremålet och därmed uppfylla *upplysningsplikten* gentemot köparen.¹²

2.2 Köprättslig upplysningsplikt

2.2.1 Köplagens tillämplighet

I *köplagen (1990:931)* 1 § 1 st. stadgas att lagen är tillämplig på köp av lös egendom. Begreppet *lös egendom* saknar egen definition men bestäms motsatsvis på det sättet att det anses omfatta alla förmögenhetsrätter som inte är att hänföra till fast egendom.¹³ Vad som utgör fast egendom framgår av jordabalkens (JB) 1-2 kapitel. I JB 1 kap. 1 § anges att fast egendom är jord vilken är indelad i fastigheter. Till fast egendom hör också byggnad jämte vissa tillbehör (JB 2 kap. 1-3 §§) om dessa tillförts av fastighetsägaren eller senare kommit i dennes ägo (JB 2 kap. 4 §).

Den motsatsvisa definitionen av lös egendom medför att begreppet även kommer att omfatta tillgångar såsom aktier och andra värdepapper. Att

---

svensk börs eller marknadsplats skall dock anmälas inom sju dagar från överlåtelsen, 4 kap. 1 § *lag (1991:980) om handel med finansiella instrument*.

¹² Chu, s. 14 ff.

¹³ Prop. 1988/89:76 s. 60.

köplagen således är formellt tillämplig på köp av aktier råder därför knappast någon tvekan.¹⁴ I förarbetena framhålls dock att köplagens regler i första hand är utformade med tanke på köp av lösa saker, s.k. *lösöre*. Vidare anges att köpobjektets speciella karaktär därför kan motivera avsteg från de regler som gäller i fråga om köp av lös egendom i allmänhet. Som exempel nämns att 9 § *lagen (1936:81) om skuldebrev* eventuellt skulle kunna träda in istället för köplagens regler.¹⁵

Troligen föranlett av detta uttalande har frågan om säljarens felansvar vid aktieöverlåtelser kommit att bli omdiskuterad i doktrinen. Huvudfrågan har varit om enstaka marknadsnoterad aktie säljs med ett begränsat köprättsligt felansvar eller inte. Anledningen till uppkomsten av denna frågeställning torde i sin tur grunda sig i att enstaka marknadsnoterad aktie vanligen överlåts på börsen eller annan auktoriserad marknadsplats och att det här råder speciella förhållanden. Emedan handeln på börsen även kan inbegripa överlåtelser av mer än blott någon enstaka aktie kan frågeställningen emellertid lämpligen omformuleras till följande. *Har aktiesäljaren ett begränsat köprättsligt felansvar vid börshandeln?* Olika synpunkter har därvid gjort sig gällande, allt ifrån att skuldebrevslagen 9 § 2 st. generellt gäller till att köplagen är tillämplig på alla aktieöverlåtelser.¹⁶

Det är att märka att skuldebrevslagen inte är direkt tillämplig på köp av aktier. Detta följer av att en aktie knappast kan jämföras med ett skuldebrev. En aktie är nämligen ingen fordringsrätt utan ett andelsbevis.¹⁷ Och även om man klassificerar aktien som en fordringsrätt för aktieägaren gentemot bolaget är skillnaderna betydande. Bland annat kan noteras att en aktie varken utsätts för preskription eller att aktieägaren kan kräva ut aktiens nominella belopp från bolaget förrän detta trätt i likvidation.¹⁸ En eventuell tillämpning av skuldebrevslagen kan därför endast ske genom analogi.

Ramberg var – åtminstone tidigare – av den uppfattningen att *principen* i skuldebrevslagen 9 § 2 st. (begränsat ansvar) är tillämplig vid överlåtelse av enstaka börsnoterad aktie medan ett mer långtgående ansvar förordades vid överlåtelser av hela eller större delar av företag.¹⁹ Vad avser köp av enstaka aktie har Lindskog tolkat detta uttalande som att Ramberg menar att även

---

¹⁴ Ramberg, s. 136 f.

¹⁵ Prop. 1988/89:76, s. 61. Skuldebrevslagen 9 § 2 st. stadgar att överlåtare av skuldebrev inte svarar för gäldenärens betalningsförmåga om han inte särskilt åtagit sig detta.

¹⁶ Lindskog [1993], s. 104. Se t.ex. Karnell, s. 283 ff., som ger uttryck för uppfattningen att skuldebrevslagen 9 § 2 st. är att tillämpa på alla former av aktieöverlåtelser (dock att ett utvidgat felansvar gäller vid företagsöverlåtelser).

¹⁷ Tiberg, s. 23. Jfr. dock *aktiebolagslagen (1975:1385)* 3 kap. 6 § där en uttrycklig hänvisning görs till skuldebrevslagens 13, 14 och 22 §§ vad avser sakrättsligt skydd och legitimation vid överlåtelse av aktie.

¹⁸ Hultmark [1992], s. 82 f.

¹⁹ Hellner/Ramberg, s. 40. Jfr. Ramberg, s. 137, där det heter att köplagen – åtminstone med vissa modifieringar – kan tillämpas vid köp av aktie.

sådana köp omfattas av köplagen 17 § 3 st. dock att köparens befogade förväntningar här är mycket begränsade.²⁰

Hultmark drar slutsatsen att köplagens bestämmelser är tillämpliga på såväl köp av samtliga aktier som ett fåtal aktier i ett bolag.²¹ Till grund för detta ställningstagande anges till en början köplagens respektive skuldebrevslagens formella tillämpningsområde. Härefter framhålls att för att det skall anses lämpligt att avvika från regleringen i köplagen till förmån för skuldebrevslagen 9 § 2 st., måste förhållandena vid aktieköpet vara mer snarlika skuldebrevsöverlåtelsen än köp av sådana varor som köplagen primärt avsett att reglera. Några sådana lämplighetsskäl anses inte göra sig gällande vid aktieköp. Hultmark anser emellertid vidare att det inom ramen för köplagen finns möjlighet att beakta vilken typ av aktieköp det är fråga om och i vilken situation parterna befunnit sig i vid köpet, när man bedömer omfattningen av säljarens felansvar. Försäljning av enstaka marknadsnoterade aktier på börsen jämföras av Hultmark med situationen då en begagnad vara säljs på auktion. I köplagen 19 § 2 st. föreskrivs för dessa fall ett begränsat felansvar genom att säljaren endast kan bli ansvarig om han lämnat *missvisande information*, försummat sin *upplysningsplikt* eller om varan annars är i *väsentligt sämre skick* än köparen med fog kunnat förutsätta. Med hänvisning till rådande *marknadspraxis* påstås en liknande begränsning gälla och detta oavsett om köpet skett vid traditionellt börsutrop, efterbörsen, SAX-systemet eller vid sidan av dessa system.²² Någon motsvarande marknadspraxis anses däremot normalt inte föreligga vid övrig aktiehandel då denna är mer individuell till sin natur.

Lindskogs uppfattning är att köplagens felregler alltid är tillämpliga om än att han känner "*större tveksamhet*" då överlåtelsen endast avser enstaka marknadsnoterad aktie.²³ Det avgörande för bedömningen av felansvaret är själva formen för överlåtelsen och inte om aktien är marknadsnoterad eller ej; skiljelinjen dras mellan handel med anknytning till börs och handel där köpare och säljare trätt i direkt förbindelse med varandra. Även Lindskog anser att en begränsning i säljaransvaret är lämplig vid överlåtelse av enstaka aktier på börsen men motsäger att det skulle finnas en särskild marknadspraxis härom. I likhet med Ramberg menar istället Lindskog att begränsningen snarare torde följa av att köpare av enstaka aktier från okänd säljare normalt inte kan ha särskilt mycket befogade förväntningar med avseende på förhållandena i bolaget.²⁴

Det enda rättsfall som direkt berör frågan om tillämplig lag vid aktieöverlåtelser är NJA 1976 s. 341. I målet, som särskilt gällde frågan om vilka preskriptions- och reklamationsregler som var tillämpliga vid ett i samband med aktieöverlåtelse framställt garantiåtagande, ansågs köplagen

---

²⁰ Lindskog [1993], s. 104 not 23.

²¹ Hultmark [1992], s. 88 ff.

²² SAX-systemet motsvaras idag av SAXESS-systemet.

²³ Lindskog [1993], s.104 f. Jfr Lindskog art. [1990], s. 142.

²⁴ Lindskog [1993], s. 106 f.

gälla. I målet behandlades dock inte säljarens felansvar. Några slutsatser härom kan därför inte dras ifrån detta fall. Det skall också tilläggas att den aktuella aktieöverlåtelsen avsåg samtliga aktier i ett icke marknadsnoterat bolag, där säljare och köpare fört direkta förhandlingar med varandra.

För egen del är jag av uppfattningen att köplagen är tillämplig vid alla köp av aktier, oavsett om överlåtelsen skett på eller vid sidan om börsen. Vad som tycks vara orsaken till att man inom doktrinen diskuterat alternativa felansvarsregler är det ovan refererade uttalandet i förarbetena. Jag tror emellertid inte att man skall överdriva betydelsen av detta uttalande emedan lagstiftaren överhuvudtaget inte uttryckligen sagt att skuldebrevslagen 9 § skulle kunna bli tillämplig vid överlåtelse av aktie. Med uttalandet tycks snarare vara avsett att uppmärksamma om att särskilda regler finns vid överlåtelse av viss egendom, häribland det begränsade ansvaret vid överlåtelse av skuldebrev.

Att genom analogi jämställa aktier med skuldebrev i de fall aktier överlåts på börsen känns vidare långsökt. En eventuell begränsning i säljarens felansvar är nämligen fullt genomförbar inom köplagens ramar. Att tillämpa olika lagar beroende på formen för överlåtelsen medför dessutom problemet att man måste kunna motivera varför en aktiesäljare skall tilldelas ett strängare ansvar då enstaka marknadsnoterad aktie överlåts vid sidan om börsens verksamhet. Det går vidare att konstatera att befintlig rättspraxis i vart fall inte talar emot att köplagen är tillämplig vid samtliga aktieöverlåtelser. Det förhållande att Högsta domstolen i NJA 1976 s. 341 ansåg köplagen vara tillämplig vid överlåtelse av samtliga aktier i ett bolag vid sidan om börsens verksamhet tillåter, enligt min mening, inga slutsatser om att det skulle förhålla sig annorlunda vid överlåtelse av aktier på börsen eller annan auktoriserad marknadsplats.

Med tanke på de skilda förutsättningar som trots allt råder vid handeln där parterna trätt i direkt förbindelse med varandra respektive börshandeln är det emellertid rimligt att anta att säljaren i det senare fallet har ett begränsat ansvar. I brist på ytterligare belägg för att det skulle finnas en marknadspraxis med det innehåll Hultmark påstår delar jag härvid Lindskogs uppfattning. En sådan begränsning följer av att köparens befogade förväntningar enligt köplagen 17 § 3 st. i praktiken inte kan vara särskilt stora i dessa situationer.

Argumentet för mitt ställningstagande är följande. För det första kan konstateras att vid handeln på börsen köpare och säljare i princip är anonyma för varandra. Parterna sluter avtal genom sin respektive fondkommissionär. Köparen kan därför inte – i motsats till då parterna fört direkta förhandlingar med varandra – med fog tillräkna omständigheterna vid avtalets tillkomst betydelse i den meningen att köparen därmed också skulle kunna anses ha befogad anledning att förutsätta att förhållandena i bolaget inte avvek från hans förväntningar. Vidare har köpeobjektet en speciell karaktär; köparens avsikt är normalt att *placera riskkapital* i enda

syfte att aktiens värde skall stiga eller att han skall erhålla utdelning. Förutsatt att bolaget går med vinst föreligger vanligen inte något närmare intresse avseende förhållandena i bolaget (t.ex. lagrens storlek). Det kan också framhållas att såväl köpare som säljare i normalfallet har ett begränsat underlag till ledning för en korrekt värdering av aktien eller i övrigt till bedömning av förhållandena i bolaget. Förvärv av enstaka marknadsnoterad aktie som sker via börserna får för köparen således betecknas som en medveten riskfylld affär.

Att tvist mellan säljare och köpare om säljarens felansvar överhuvudtaget inträffar vid köp av enstaka marknadsnoterad aktie torde dock i praktiken vara synnerligen sällsynt.²⁵

2.2.2 Konsumentköplagens tillämplighet

I *konsumentköplagen (1990:932)* 1 § 1 st. anges att lagen gäller vid köp av lösa saker. Egendoms kategorin *lös sak* utgör en undergrupp till det mer omfattande begreppet *lös egendom*. Emedan en aktie visserligen är att hänföra till lös egendom men ej till egendoms kategorin *lös sak* är konsumentköplagen inte tillämplig vid överlåtelse av aktie.²⁶

Begränsningen i lagens tillämpningsområde skulle eventuellt kunna ifrågasättas i situationer då det föreligger skillnader i parternas styrkeförhållanden, t.ex. då en privatperson köper aktier från någon som i sin yrkesmässiga verksamhet handlar med aktier. Aktieköpet anses dock till sin natur vara en kommersiell transaktion varför någon särskild konsumentskyddshänsyn inte gör sig gällande. Även om parterna är privatpersoner utgår man ifrån att de har förmåga att tillvarata sina egna rättigheter och att de är medvetna om sina skyldigheter.²⁷ Att konsumentköplagen inte är direkt tillämplig medför emellertid inte hinder mot att man vid köprättsliga konflikter beaktar en parts underlägsna situation när detta *in casu* konstateras vara motiverat.²⁸

2.2.3 Har en aktiesäljare upplysningsplikt enligt köplagen?

Frågan om aktiesäljaren är skyldig att upplysa köparen om förhållandena i bolaget som säljaren känner till är nära sammankopplad med frågan om när en aktie skall anses vara behäftad med fel. I de kommande fyra kapitlen skall utredas i vad mån säljarens *onda tro* om förhållandena i bolaget kan ligga till grund för köprättsligt fel och om det därför föreligger en *upplysningsplikt* enligt köplagens bestämmelser.

---

²⁵ Lindskog [1993], s. 131.

²⁶ Prop. 1989/90:89, s. 59.

²⁷ Hultmark [1992], s. 29.

²⁸ Taxell, s. 72.

Eftersom det inte förekommer någon möjlighet för parterna att individualisera överlåtelseavtalet då handeln sker i börsens SAXESS-system kommer den fortsatta framställningen, om inte annat uttryckligen framgår, att endast avse aktieöverlåtelser där köpare och säljare fört direkta förhandlingar med varandra. Det bör i detta sammanhang också påminnas om att köplagens felregler enligt 3 § är dispositiva och att avtalsparterna därför har full möjlighet att frångå lagens bestämmelser. Vid kommersiella transaktioner – såsom överlåtelse av aktie – framstår det som rimligt att antaga, att parterna genom omfattande avtal reglerar sina mellanhavanden och att de därmed också särskilt fastställer frågor om vad som skall anses utgöra fel samt påföljderna härför.

2.2.3.1 Normalregeln, köplagen 17 §

Huvudregeln för när fel i en vara skall anses föreligga återfinns i köplagen 17 §. I första och tredje styckena framgår att en vara är felaktig om den inte överensstämmer med *vad som följer av avtalet* eller om den i något annat avseende avviker från *vad köparen med fog kunnat förutsätta*.

Härutöver stadgas i andra stycket bland annat att varan skall vara ägnad för det *ändamål som varor av samma slag i allmänhet används*, 17 § 2 st. 1 mom. En vara skall också vara ägnad för det *särskilda ändamål* för vilket varan var avsedd att användas, om säljaren vid köpet måste ha insett detta särskilda ändamål och köparen haft rimlig anledning att förlita sig på säljarens sakkunskap och bedömning, 17 § 2 st. 2 mom. Normalt torde felansvar i det senare fallet endast kunna komma ifråga om köparen uttryckligen upplyst säljaren om sina särskilda förväntningar med köpet. Han kan nämligen inte annars ha någon rimlig anledning att förlita sig på säljaren.²⁹

Avsikten med bestämmelsen i 17 § 3 st. var ursprungligen att markera att första och andra styckena inte innehåller en uttömmande beskrivning av vad som krävs för att en vara skall vara felfri.³⁰ Eftersom både första och andra stycket innehåller exempel på vad köparen med fog kan förutsätta får regeln emellertid anses utgöra den övergripande huvudprincipen för när fel skall anses föreligga.³¹ I avsaknad av friskrivningar enligt köplagen 19 § kommer alltså 17 § 3 st. att utgöra den yttersta ramen för vad som skall anses utgöra fel oavsett om köpet gäller marknadsnoterade aktier på börsen eller övriga köp av aktier (förhandlade aktieköp). Teoretiskt är ansvaret vid överlåtelse av aktie således likformigt. Av skäl som tidigare anförts kommer emellertid köpare av marknadsnoterade aktier på börsen *i praktiken* inte kunna att ha

---

²⁹ Prop. 1988/89:76, s. 85.

³⁰ Prop. 1988/89:76, s. 87.

³¹ Håstad [1998], s. 74, som säger att 17 § 3 st. innehåller ”den generella men tämligen intetsägande huvudregeln”. Jfr. Lindskog [1993], s. 110, som framställer 17 § 2 st. som ett slags ur köplagen 17 § 3 st. ”deducerade specialregler” och Ramberg, s. 62.

särskilt mycket befogade förväntningar på förhållandena i bolaget, varför ansvaret normalt kan beskrivas som ”*begränsat*” i dessa fall.

Då det gäller fel i aktie kan åtskillnad göras mellan rent formella fel avseende aktiebrevet och fel som har samband med förhållandena i bolaget. Formellt fel föreligger om aktiebrevets lydelse inte motsvarar beskrivningen i köpavtalet. Som exempel kan nämnas att aktiens ordningsnummer inte stämmer eller att aktien tillhör ett annat aktieslag än det som avtalats.³² Den andra gruppen av fel omfattar förhållanden i bolaget som avviker från vad som är uttryckligen avtalat eller från det som köparen med fog kunnat förutsätta. Som exempel på fel som tillhör denna grupp kan nämnas att bolaget är konkursmässigt, bolagets årsredovisning uppvisar väsentliga felaktigheter (faktiska fel) eller att bolaget saknar erforderligt tillstånd för sin verksamhet (rådighetsfel).³³

Säljarens ansvar enligt köplagen 17 § är *strikt*.³⁴ Fel kan därför föreligga alldeles oavsett om säljaren kände eller borde ha känt till att varan avvek från avtalet eller annars från det som köparen enligt andra och tredje styckena med fog kunnat förutsätta. Med andra ord: säljarens *onda tro* om att varans kvalitet avviker från avtalet eller köparens förväntningar är irrelevant för avgörandet av om fel föreligger. I ett fall kan dock säljarens onda tro vara av viss betydelse, nämligen då säljaren *måste ha insett* köparens särskilda ändamål med varan enligt 17 § 2 st. 2 mom. Säljarens vetskap om det särskilda ändamålet är ju här en förutsättning för frågan om köparen rimligen kan förlita sig på säljarens sakkunskap men dock inte omedelbart för avgörandet av om fel föreligger.³⁵

Om köparen kände till felet undgår säljaren emellertid ansvar, 20 § 1 st. När köparen känner till att varan har en viss standard kan han nämligen inte med fog förvänta sig någon annan standard; felet är då inte *relevant*.³⁶

Enligt 20 § 2 st. ansvarar köparen också för att han gör en ordentlig undersökning av varan *om* han undersöker varan eller blir uppmanad av säljaren att göra det. Vid handeln med aktier på börsen är självfallet köparens möjlighet att undersöka bolaget i det närmaste obefintlig. Men även då köpet avser större poster aktier i marknadsnoterade bolag eller aktier i icke marknadsnoterade bolag kan köparens praktiska möjligheter att undersöka bolaget många gånger vara beskurna (frånsett då köparen har självständig insynsmöjlighet i bolaget). Vanligen torde köparen även i dessa fall bli tvungen att i princip förlita sig på offentligt tillgänglig information.³⁷

---

³² Angående vad som skall antecknas på aktiebrev och därför kan bli föremål för formellt fel, se aktiebolagslagen 3 kap. 4 § 2-3 st.

³³ Närmare härom i Hultmark [1992], s. 139 f. och 152 ff. Jfr. Karnell, s. 272, som lanserat den gemensamma beteckningen ”*värdefel*” för fel relaterade till förhållandena i bolaget.

³⁴ Rodhe, s. 104

³⁵ Jfr. Lindskog [1993], s. 111.

³⁶ Terminologin är lånad av Martinsson, s. 437.

³⁷ Sacklén, s. 831 ff.

Större betydelse får köparens undersökningsplikt däremot vid företagsöverlåtelser där köparen vanligen tillåts göra en något noggrannare undersökning av förhållandena i bolaget.

Det som köparen upptäckt eller bort upptäcka vid undersökningen kan inte senare åberopas som fel om inte säljaren handlat i strid mot *tro och heder*. Om det i samband med undersökningen uppdagas tveksamheter torde köparen som regel vara skyldig att närmare undersöka förhållandet ifråga.³⁸ Säljarens uppträdande kan dock i vissa fall medföra att köparen kan begränsa sin undersökning eller helt avstå ifrån den. Lämnar säljaren särskilda uppgifter eller utfästelser torde köparen nämligen vara befriad från sin undersökningsplikt i de hänseenden uppgifterna avser.³⁹ Allmänt lovordande uttalanden, t.ex. ”*bolagets ekonomiska situation är mycket bra*”, kan köparen emellertid inte fästa större tilltro till.⁴⁰

Köparen kan också få kunskap om varan genom säljarens upplysningar. Brister i köpeobjektets standard som härigenom kommer till köparens kännedom kan inte senare åberopas som fel. För att säljaren skall kunna lämna några upplysningar krävs dock att han känner till varans standard. Inte minst vid överlåtelse av aktie kan säljarens kunskaper om bolaget (varan) vara mycket skiftande.

Det faktum att säljaren har möjlighet att undgå sitt strikta ansvar genom att lämna upplysningar kan knappast beskrivas som en upplysningsplikt för säljaren.⁴¹ Säljaren ansvarar ju oavsett om han känner till felet eller inte och då säljaren inte känner till felet har han rimligen inget att upplysa om. Det måste dock vara ypperligt svårt för säljaren att avgöra vad köparen – objektivt sett – med fog kan förutsätta om förhållandena i bolaget. Det ligger därför i säljarens eget intresse att lämna upplysningar till köparen för att minska dennes befogade förväntningar. Säljaren kan därigenom försätta köparen i ond tro enligt köplagen 20 § – men säljaren har inte en *plikt* att lämna upplysningar. Begreppet *upplysningsplikt* bör istället reserveras för sådana fall där säljarens onda tro utgör grunden för ansvar. Att i en bedömning av om fel föreligger enligt köplagen 17 § ta hänsyn till säljarens onda tro skulle nämligen vara meningslöst, eller med Martinssons ord, vara att ”gå över ån efter vatten”.⁴²

Är det rimligt att antaga att köplagen 17 § inte tillägger säljaren en upplysningsplikt avseende väsentliga förhållanden i bolaget? Svaret på

---

³⁸ Sacklén, s. 833.

³⁹ Prop. 1988/89:76 s. 94.

⁴⁰ Hultmark [1992], s. 140 f.

⁴¹ Lindskog [1993], s. 113 f., samt Martinsson, s.438, som dock framhåller att rättsläget är osäkert då det gäller *rådighetsfel*. Mer härom i kap. 2.2.4. Se också Lehrberg, s. 564 som anser att det måste betraktas som ovisst om en mer generell regel om felansvar på grund av ond tro är gällande i svensk rätt. Annorlunda i Hultmark [1992], s. 105 ff. och 118 ff., Hultmark [1993] s. 32 ff., Håstad [1998], s. 75 f., Sacklén s. 827 ff. samt Ramberg s. 254.

⁴² Martinsson, s. 438 och 443.

denna fråga måste bli ja. Antag att det sker en överlåtelse av aktier i ett rederi där ett av fraktfartygen nyligen gått förlorat, vilket i sin tur direkt påverkar aktiekursen. Säljaren känner till förlusten men köparen har av någon anledning inte fog att förutsätta något avseende förhållandena i bolaget (köparen har t.ex. via massmedia hört att fartyget råkat ut för en olycka dock utan att veta att det gått förlorat); mellan parterna kommer frågan om fartygets sjöduglighet inte heller på tal. I konsekvens med det ovan sagda går säljaren fri från felansvar enligt köplagen 17 §. Men detta är enligt min uppfattning inte en orimlig utgång. Det måste nämligen anses följa av en skälig riskfördelning att säljaren inte ansvarar för brister i varans kvalitet som inte avviker från vad köparen förväntat sig då han köpte varan. Köparen borde genom en direkt förfrågan hos säljaren ha förhört sig om hur det stod till med fartyget. *Får köparen då i dessa fall skylla sig själv som inte bättre tog reda på hur det stod till med bolagets tillgångar?*

Svaret på denna fråga blir i en del fall nekande. I sammanhanget måste nämligen påminnas om att *avtalslagens* (1915:218) ogiltighetsregler om svek (30 §) och avtal i strid mot tro och heder (33 §) oftast är tillämpliga, om säljaren känt till ett fel men i *ont uppsåt* förtigit det. I dessa fall bortfaller nämligen kravet på köparens goda tro, frånsatt direkt vetskap om felet.⁴³ En något närmare undersökning av avtalslagen ogiltighetsregler följer i kap. 2.3.

2.2.3.2 Teori om upplysningsplikt i köplagen 17 §

Inom doktrinen har utvecklats en teori om att köplagen 17 §, i motsats till vad som ovan konstaterats, trots allt innehåller en skyldighet för säljaren att alltid upplysa köparen om *väsentliga* fel som han känner till. Vad gäller överlåtelse av aktie kan anmärkas att teorin endast torde kunna bli tillämplig då säljare och köpare trätt i direkt förbindelse med varandra. Vid handeln i börsens SAXESS-system är ju parterna inte kända för varandra varför det blir svårt för säljaren att upplysa köparen ens om säljaren känt till något om förhållandena i bolaget.⁴⁴

Ett argument för en upplysningsplikt i köplagen 17 § har framförts av såväl Hultmark som Håstad. Argumentet bygger på att en säljare som friskrivit sig enligt köplagen 19 § 1 st. ändock måste upplysa köparen om sådana väsentliga förhållanden rörande varans egenskaper eller användning som han måste antas ha känt till och som köparen med fog kunde räkna med att bli upplyst om. Nämnade författare menar i korthet att om säljaren har en upplysningsplikt då han friskrivit sig, ansvaret måste vara minst det samma då inga friskrivningar skett.⁴⁵ Håstad stödjer sig här bland annat på det förhållande att 19 § 1 st. börjar med orden ”*Även om...*” och lägger detta till

⁴³ Lehrberg, s. 563. Närmare om den avtalsrättsliga *upplysningsplikten* i kap. 2.3.

⁴⁴ Vid börshandeln kan dock *insiderlagen* (1990:1342) bli tillämplig. I 4 § föreskrivs förbud mot handel om säljaren känner till icke offentliggjorda uppgifter som är ägnade att väsentligt påverka kursen på finansiella instrument (se även 2 § 1 st. 1 mom.).

⁴⁵ Håstad [1998], s. 75 f. och [1992-93], s. 608 f. samt Hultmark [1993], s. 35.

grund för antagandet att principen i 19 § kan tillämpas, åtminstone analogt, även om friskrivning inte skett. Hultmark framhåller för egen del att ordalydelsen i köplagen 17 § 3 st. inte utesluter att köparen även kan ha befogad anledning att förutsätta att bli upplyst om väsentliga omständigheter som säljaren haft kännedom om. Till stöd för denna uppfattning anges bland annat att 17 § 1-2 st. inte är uttömmande varför det finns anledning att tolka 17 § 3 st. *extensivt* och därmed kunna ta hänsyn till om säljaren försummat att upplysa köparen om väsentliga förhållanden vid bedömningen av om fel föreligger.⁴⁶

Hultmark och Håstads slutsats förutsätter det orimliga antagandet att om ingen upplysningsplikt föreligger enligt köplagen 17 § säljarens ansvar för fel skulle vara större då friskrivning skett än då säljarens felansvar är strikt. Argumentet som äger viss likhet med vad Lehrberg omnämner i samband med ”*enuntiativa relevansgrunder*” faller emellertid delvis på det faktum att, då köparen enligt Hultmark och Håstad har fog att förutsätta att bli upplyst om fel i varan (vilket bestämmelsen i 17 § 3 st. enligt min uppfattning inte omfattar) – han normalt (men inte alltid) också har fog att förutsätta att varan har viss standard då säljaren inte sagt ifrån.⁴⁷ Konkreta sakförhållanden i kombination med säljarens tystnad kan alltså skapa en befogad förväntning hos köparen; anledningen till säljarens tystnad i det aktuella avseendet – illojalt förtigande eller okunskap – är och förblir dock irrelevant.

Att de särskilda omständigheterna vid köpeavtalets tillkomst (t.ex. säljarens tystnad) kan skapa en befogad förväntning hos köparen innebär inte att aktiesäljaren har en upplysningsplikt för det aktuella förhållandet. Som tidigare nämnts kan det förvisso många gånger vara svårt för aktiesäljaren att veta vad köparen på grund av de särskilda omständigheterna har befogad anledning att förutsätta om förhållandena i bolaget. För att undvika felansvar kan den försiktige säljaren då försätta köparen i ond tro genom att lämna upplysningar (köplagen 20 § 1 st.). Det förhållande att säljarens enda utväg för att undvika felansvar emellanåt är att minska köparens befogade förväntningar genom att lämna upplysningar skulle möjligen kunna uppfattas som någon form av *kvasiupplysningsplikt* (säljaren är inte tvungen att lämna upplysningar på grund av sin onda tro men väl för att minska köparens förväntningar). Denna *kvasiupplysningsplikt* skulle emellertid inte vara omedelbart beroende av att aktiesäljaren är i ond tro. Om säljarens tystnad nämligen berodde på att han inte kände till något om förhållandena i bolaget skulle det vara omöjligt för säljaren att minska köparens befogade förväntningar. Det är endast när felansvaret uteslutande grundar sig i säljarens onda tro som en *verklig upplysningsplikt* kan föreligga.

---

⁴⁶ Hultmark, [1992], s. 106. Köplagen 17 § 3 st. talar dock endast om avvikelser i varan, inte om avvikelser från vad köparen förutsatt att säljaren skulle upplysa om.

⁴⁷ Lehrberg, s. 559 f. och 564. Det torde dock kunna uppkomma fall där köplagen 17 § inte är tillämplig på grund av att köparen – trots säljarens tystnad – inte har befogad anledning att anta att varan har viss standard. Jfr. exemplet i kap. 2.2.3.1. Avtalslagens 3 kap. kan då eventuellt bli tillämpligt. Jfr. Ramberg, s. 254.

Upplyningsplikt på grund av ond tro hos säljaren kommer således endast att bli intressant då köparen saknar befogad anledning att förvänta sig något om förhållandena i bolaget (eftersom köprättsligt fel då alltid föreligger enligt köplagen 17 §).

Att omständigheterna vid avtalets tillkomst kan vara avgörande för säljarens felansvar, åskådliggörs genom rättsfallet NJA 1935 s. 57. I fallet ansågs köparen på grund av säljarens uppträdande vid köpavtalets tillkomst ha haft *befogad anledning att räkna med* ett avsevärt högre värde på den hotellrörelse som överlåtits. Förutom vissa vilseledande uppgifter hade säljaren också hållit köparen ovetandes om att den byggnad som hotellrörelsen var inrymd i, riskerade rivning på grund av en kommande breddning av en närliggande väg.⁴⁸

Felansvaret i köplagen 17 § måste vidare, enligt min mening, anses mer omfattande på den grunden att 19 § 1 st. talar om väsentliga förhållanden som köparen har fog att räkna med att bli upplyst om *då friskrivning skett*. Med hänsyn tagen till själva friskrivningen kommer naturligtvis köparens befogade förväntningar att vara begränsade.⁴⁹ Köparen kan kanske ha fog att förutsätta att bli upplyst om bolaget är konkursmässigt och dylikt. Men ett sådant förhållande kan också grunda fel enligt 17 § då köparen t.ex. på grund av den begärda köpeskillingen har fog att förutsätta att bolagets ekonomi är god.

Håstad framhåller ytterligare att det kan tänkas att det bjuder domstolar och skiljenämnder i sådan grad emot att stämpla ett handlande som svikligt eller stridande mot tro och heder, att en möjlighet att grunda felansvaret på vetskap är ett nödvändigt instrument om inte upplysningsplikten skall bli en tom bokstav.⁵⁰

Håstad tycks tydligen mena att det är orimligt att säljaren undslipper felansvar om hans förtigande inte är tillräckligt klandervärt för en ogiltighetsförklaring enligt avtalslagen 3 kap. Argumentet är enligt min mening otillfredsställande eftersom det dels vore systematiskt olämpligt att ta hänsyn till en eventuell tillämpning av de avtalsrättsliga reglerna vid bedömningen av köprättsligt fel⁵¹, dels för att det bygger på ett mycket osäkert antagande om hur domstolarna eventuellt skulle komma att bedöma ett fall där säljaren klandervärt undanhållit köparen information.

Sacklén anför att en säljare torde vara upplysningsskyldig beträffande väsentliga förhållanden i bolaget som köparen vid en undersökning enligt köplagen 20 § förbisett *om* det är uppenbart för säljaren att köparen faktiskt förbisett förhållandet. Säljarens upplysningsplikt anses dock endast omfatta

---

⁴⁸ Vid tiden för domen gällde 1905 års köplag. Vad avser upplysningsplikten torde den äldre köplagen emellertid inte uppvisa några skillnader mot nu gällande köplag.

⁴⁹ Håstad [1998], s. 83.

⁵⁰ Håstad [1992-93], s. 615.

⁵¹ Jfr. Martinsson, s. 449.

sådana *fundamentala* förhållanden vilka är av avgörande betydelse för att köparen överhuvud skall vara benägen att genomföra köpet. Sacklén menar att det med kännedom om köparens misstag skulle strida mot tro och heder att underlåta att upplysa honom om förhållandet ifråga, vilket är ett villkor för att köparen enligt köplagen 20 § 2 st. skall kunna åberopa ett förhållande som han borde ha upptäckt i samband med sin undersökning.⁵²

Argumentet är intressant. Begreppet tro och heder i köplagen 20 § 2 st. torde dock, enligt min mening, ta sikte på situationen att säljaren genom en aktiv handling agerat i strid mot tro och heder med följderna att köparen inte kunnat upptäcka ett fel som han annars (under *normala förhållanden*) borde ha upptäckt.⁵³ Som exempel kan nämnas att säljaren försöker dölja väsentlig information så att köparen endast svårligen kan upptäcka den. Att säljaren endast förtiger vissa negativa förhållanden i bolaget torde emellertid inte kunna påverka köparens *egna möjligheter* att upptäcka samma förhållanden vid sin undersökning (förutsatt att information härom *de facto* finns tillgänglig för köparen). Särskilt inte om upplysningsplikten endast skall omfatta fundamentala förhållanden i bolaget vilka ju borde vara tämligen lätta för köparen att upptäcka. En annan sak är att köpavtalet kan förklaras ogiltigt enligt avtalslagen 33 § (avtal i strid mot tro och heder) om säljaren känt till ett fel men i *ont uppsåt* förtigit det. Möjligen har Sacklén på ett olyckligt sätt sammanblandat de två skilda situationerna.

Vidare är det att märka att upplysningsplikten enligt Sacklén endast kan bli aktuell då köparen faktiskt har haft en möjlighet att undersöka bolaget. Förutom vid företagsöverlåtelser och andra mycket stora aktieöverlåtelser är köparens möjligheter härvid vanligen begränsade.

Det finns framförallt två rättsfall som tillägger säljarens onda tro betydelse vid en bedömning av felansvar enligt köplagen 17 §. Rättsfallen ger onekligen visst stöd för teorin om att 17 § trots allt innehåller en upplysningsplikt, men utgången i de båda fallen går att kritisera.

I NJA 1934 s. 533 hade en säljare vid flera tillfällen levererat koppar till en kund. Efter att säljaren ändrat produktionsmetod kom köparen att bli oduglig för det ändamål som köparen använde den till. Hovrätten som avgjorde denna del av målet anförde att säljaren var felansvarig eftersom han hade haft vetskap om köparens avsedda användning och att han *måste anses ha insett* att den levererade kopparen var olämplig för köparen.

Hovrätten tog således fasta på säljarens onda tro. Man kan emellertid ifrågasätta om felansvaret inte snarare borde ha grundats i det förhållande att köparen tidigare erhållit "*felfria*" leveranser från säljaren och att köparen därför borde ha haft fog att förutsätta att även den omtvistade

---

⁵² Sacklén, s. 830. Jfr. Ramberg, s. 297.

⁵³ Jfr. skillnaden mellan köplagen 20 § 2 st. "*handlat i strid mot tro och heder*" och avtalslagen 33 § "*strida mot tro och heder att med vetskap om dem åberopa rättshandlingen*".

kopparleveransen dög för det ändamål som han avsåg att använda den till. Möjligen har hovrätten i detta fall inte uppmärksammat distinktionen mellan felansvar på grund av ond tro och felansvar på grund av köparens befogade förväntningar.

I NJA 1991 s. 808 behandlades säljarens ansvar för *rådighetsfel*. Fallet gällde en överlåtelse av en glass- och konfektyrverksamhet som saknade erforderligt myndighetstillstånd för verksamheten. Högsta domstolen uttalade att allmänna köprättsliga grundsatsar var tillämpliga att en säljare i princip ansvarar för rådighetsfel om han känt till bristen men underlåtit att upplysa köparen om den, samt att säljarens underlåtenhet i det aktuella fallet inte kunde bedömas som svek.

Domen har kritiserats av Martinsson som anser att skälen är motsägelsefulla. Det kan nämligen inte anses följa av allmänna köprättsliga grundsatsar att säljaren ansvarar på grund av ond tro.⁵⁴ Tanken framförs att domstolen visserligen menat att allmänna köprättsliga regler är tillämpliga men eftersom säljaren i detta fall ostridigt varit i ond tro, det var bekvämt för domstolen att istället peka på detta faktum. Kanske är det ibland så att det är lättare att bevisa säljarens onda tro än köparens befogade förväntningar? På grund av den uttryckliga hänvisningen till *rådighetsfel* framstår det i vart fall som tveksamt att Högsta domstolen skulle ha avsett att skapa någon generell köprättslig ondtrsprincip.

På anförda grunder håller jag det sammanfattningsvis för osannolikt att det föreligger någon egentlig upplysningsplikt enligt köplagen 17 §. Då säljarens ansvar enligt 17 § är strikt finns det ingen anledning att också ta hänsyn till säljarens onda tro. Rättsläget får dock i avvaktan på ytterligare rättspraxis anses osäkert. Detta gäller inte minst vad avser frågan om säljarens skyldighet att lämna upplysningar om rådighetsfel.

2.2.3.3 Informationsansvaret, köplagen 18 §

I köplagen 18 § 1 st. fastslås att en vara är felaktig om den inte överensstämmer med sådana *uppgifter om varans egenskaper eller användning* som säljaren lämnat vid marknadsföringen eller annars *före köpet* och som kan antas ha *inverkat* på köpet.

Eftersom en förutsättning för att en aktiesäljare själv skall kunna lämna någon information om bolaget till köparen är att parterna trätt i direkt förbindelse med varandra torde regeln i princip endast kunna tillämpas då överlåtelsen sker vid sidan om börsens verksamhet. Vid överlåtelse av enstaka marknadsnoterad aktie på börsen förekommer nämligen normalt ingen marknadsföring (jfr. dock nedan om emissionsprospekt).

---

⁵⁴ Martinsson, s. 451.

Det krävs inte att säljaren åtagit sig att ansvara för uppgiften, eftersom den då nämligen kommer att utgöra ett avtalsvillkor enligt köplagen 17 § 1 st. Det enda som fordras är att uppgiften lämnats före köpet och att den kan antas ha inverkat på köparens beslut att köpa eller på villkoren för köpet.⁵⁵ För att uppgiften skall kunna antas ha inverkat på köpet måste köparen såväl ha känt till uppgiften som ha fäst tillförlit till den. En uppgift som köparen vet är oriktig kan således inte åberopas (jfr. köplagen 20 § 1 st.). En uppgift är vidare relevant endast om den är tillräckligt konkret. Allmänt lovprisande och kringuppgifter, som t.ex. att *"bolagets framtidsutsikter är goda eftersom en konkurrent har stora ekonomiska problem"*, anses i allmänhet inte kunna grunda felansvar.⁵⁶

Det är att märka att med oriktiga uppgifter jämföras uppgifter som visserligen är riktiga men vilseledande. I notisfallet NJA 1974 A nr. 4 ansågs således säljaren av en mindre åkerirörelse felansvarig då han lämnat korrekt uppgift om omsättningen för den senaste 10-månadersperioden men inte talat om för köparen att omsättningen de tre sista månaderna väsentligen minskat på grund av avsevärt kundbortfall som kunde antagas bli bestående.⁵⁷

I 18 § 2 st. stadgas att säljaren även ansvarar för uppgifter som någon annan än säljaren, i tidigare säljled eller för säljarens räkning, före köpet har lämnat vid marknadsföringen av varan och som kan antas ha inverkat på köpet. En förutsättning för ansvar är dock att säljaren känt till eller bort känna till uppgifterna. Med säljarens kännedom om uppgifterna skall här förstås säljarens kännedom om att några uppgifter överhuvudtaget lämnats och inte säljarens kännedom om uppgifternas riktighet.⁵⁸

Vid aktieköp är det vanligt att köparen erhåller information om bolaget som sammanställts av bolaget och inte av säljaren själv. Till denna kategori kan bland annat hänföras årsredovisning, periodbokslut och prognoser. Information av detta slag kan dock inte anses vara upprättad enkom *för säljarens räkning* varför säljaren inte torde ansvara om han inte särskilt åtagit sig det eller åtminstone åberopat informationen.⁵⁹

---

⁵⁵ Håstad [1998], s. 77.

⁵⁶ Prop. 1988/89:76, s. 88. Jfr. Lindskog art. [1990], s. 142, som framhåller att aktiesäljaren inte ansvarar för uttalanden om förväntade framtida resultat.

⁵⁷ I NJA 1974 A nr. 4 uttalade Högsta domstolen att köparen normalt har anledning att antaga att omsättningen, frånsett säsongsmässiga variationer och dylikt är jämförelsevis jämnt fördelade över den redovisade perioden. Jfr. NJA 1951 s. 716 där säljaren korrekt uppgivit för köparen att hyresnämnden beslutat om visst högsta hyresuttag i den överlätna fastigheten men inte påtalat att detta förutsatte en förbättring av lägenheternas standard.

⁵⁸ Prop. 1988/89:76, s. 34.

⁵⁹ Hultmark [1992], s. 149 f. och Karnell, s. 288. Annorlunda i t.ex. Sacklén, s. 843, som menar att aktieköpare enligt köplagen 17 § 3 st. alltid med fog kan räkna med att bolagets årsredovisning upprättats i enlighet med lag och god redovisningssed. Med slutsatsen följer att även säljare av enstaka aktie på börsen i nämnda avseenden är ansvarig. Jfr. dock Lindskog [1993], s. 107 not 32, som framhåller att köparen, pga. ett inbyggt krav på kausalitet i 17 § 3 st., endast sällan kan åberopa en felaktig årsredovisning.

Vidare skall i sammanhanget emellertid framhållas att publika aktiebolag enligt aktiebolagslagen 4 kap. 18 § är skyldiga att upprätta emissionsprospekt om en aktieägare offentliggör eller på annat sätt inbjuder en vidare krets att förvärva en större post aktier i bolaget.⁶⁰ Emissionsprospektet som skall innehålla en särskild redogörelse för bolagets förhållanden torde till skillnad från annan information alltid vara upprättad *för säljarens räkning* varför ansvar enligt 18 § 2 st. kan bli aktuellt oavsett om säljaren åberopat innehållet i prospektet eller inte. Det köprättsliga felansvaret på grund av uppgifter lämnade i emissionsprospekt torde emellertid i praktiken vara begränsat. Kausalitetskravet ”*antas ha inverkat på köpet*” innebär nämligen att det stora flertalet aktieköpare berövas möjligheten att med framgång framställa anspråk i anledning av emissionsprospektet. Endast då en uppgift i prospektet varit av direkt avgörande betydelse för köparens beslut att förvärva aktien kan ansvar komma ifråga.

Säljarens ansvar för information som han själv lämnat eller någon annan lämnat för hans räkning är *strikt*.⁶¹ Enligt 18 § 3 st. undgår säljaren dock ansvar om han i tid och på ett tydligt sätt rättar uppgifterna. Med en uttrycklig rättelse får här jämföras att säljaren förklarar att han inte kan ta ansvar för uppgifterna.⁶² Det faktum att säljaren enligt 18 § 3 st. kan lämna korrigerande uppgifter då marknadsföringen inte är rättvisande kan emellertid här, lika lite som i bestämmelsen i köplagen 17 §, beskrivas som en upplysnings*plikt*.⁶³ Säljaren svarar för uppgifterna alldeles oavsett vad han vet om deras riktighet och det kan därför inte sägas vara säljarens *onda tro* som ligger till grund för felansvaret.⁶⁴ Säljaren kan ju endast korrigera uppgifterna om han känner till de riktiga förhållandena.

2.2.3.4 Upplysningsplikten, köplagen 19 §

Eftersom köplagen enligt 3 § är dispositiv står det parterna fritt att frångå lagens bestämmelser. Med reservation för avtalslagen 36 § kan säljaren således genom direkta friskrivningar begränsa sitt ansvar för avvikelser i varans standard. Är friskrivningen tillräckligt konkret torde den omfattas av köplagen 17 § 1 st. vilket innebär att ansvarsbegränsningen kommer att utgöra ett avtalsvillkor. Om istället säljaren med mer svepande ordalag sökt friskriva sig från ansvar blir köplagen 19 § tillämplig. Syftet med bestämmelsen är att motverka uppfattningen att säljaren genom ett allmänt formulerat förbehåll undgår allt ansvar för varan, oavsett

---

⁶⁰ Emissionsprospekt skall endast upprättas om de förväntade intäkterna beräknas bli minst 300 000 kr.

⁶¹ Prop. 1988/89:76, s. 34 och s. 88.

⁶² Håstad [1998], s. 79.

⁶³ Lindskog [1993], s. 112, Martinsson, s. 454 f.

⁶⁴ Se dock Hultmark [1992], s. 113 ff., som framställer regeln i köplagen 18 § som en ”korrigerings*plikt*”.

omständigheterna.⁶⁵ Om möjligheten att generellt friskrivna sig utnyttjas i någon större utsträckning då aktier överläts är emellertid svårt att uttala sig om.

Vid handeln i börsens SAXESS-system finns det ingen möjlighet för säljaren att genom friskrivning begränsa sitt ansvar. Överlåtelse sker ju automatiskt efter matchning av köp- och säljorder i systemets orderbok. De enda villkor som således kan antagas gälla för köpet är därför att hänföra till antalet aktier, aktieslag och pris.⁶⁶

I 19 § stadgas att även om säljaren överlåtit varan i *befintligt skick* eller med *annat liknande allmänt förbehåll* köprättsligt fel kan föreligga i tre uppräknade situationer. För det första måste varan stämma överens med de uppgifter säljaren lämnat före köpet och som kan antas ha inverkat på köpet, 19 § 1 st. 1 mom. Bestämmelsen motsvarar den 18 § men är här begränsad till att endast omfatta sådana uppgifter som säljaren själv lämnat. Vidare skall en vara trots friskrivning anses felaktig om varan är i väsentligt sämre skick än köparen med fog kunnat förutsätta, 19 § 1 st. 3 mom. Bestämmelsen är avsedd att endast tillämpas om varans skick står i uppenbart missförhållande till pris och övriga omständigheter.⁶⁷

Härutöver fastslås slutligen i 19 § 1 st. 2 mom. att säljaren är felansvarig om säljaren före köpet *underlåtit att upplysa* om ett sådant väsentligt förhållande rörande varans egenskaper och användning som han *måste antas ha känt till* och som köparen med fog kunde räkna med att bli upplyst om, under förutsättning att underlåtenheten kan antas ha inverkat på köpet. Det är här uppenbart att det rör sig om en *särskild upplysningsplikt* för säljaren. Säljarens onda tro är av direkt och avgörande betydelse för frågan om huruvida fel föreligger.

Formuleringen ”*måste antas ha känt till*” innebär att säljaren skall ha faktisk vetskap om de förhållanden som medför upplysningsplikt. Det är inte tillräckligt att säljaren endast bort känna till förhållandet. Orden ”*måste antas*” avser enbart att medge viss lättnad i köparens bevisbörda.⁶⁸ Det är vidare endast väsentliga förhållanden som köparen med fog kunde räkna med att bli upplyst om, som omfattas av bestämmelsen. Som tidigare nämnts torde detta medföra att endast mycket allvarliga brister i köpeobjektet kan komma ifråga för säljarens upplysningsplikt. Med hänsyn till att friskrivning skett, kan köparen nämligen inte med fog räkna med att bli upplyst om samtliga väsentliga förhållanden som säljaren känner till. Troligen begränsas

---

⁶⁵ Prop. 1988/89:76, s. 91.

⁶⁶ Hultmarks teori om att det föreligger en marknadspraxis med innehållet att enstaka aktie som överläts på börsen säljs med begränsat ansvar motsvarande det i köplagen 19 § 2 st. tycks dock förutsätta att säljaren är skyldig att lämna upplysningar som då aktien sålts i ”*befintligt skick*” (jfr. hänvisningen i 19 § 2 st.). Hur detta praktiskt skall tillgå framgår emellertid inte.

⁶⁷ Prop. 1988/89:76, s. 93.

⁶⁸ Prop. 1988/89:76, s. 92.

säljarens upplysningsplikt istället till sådana väsentliga förhållanden som köparen vid en undersökning enligt köplagen 20 § inte upptäckt eller bort upptäcka.⁶⁹ Vid en aktieöverlåtelse torde köparen, i mån av att han inte kunnat upptäcka förhållandena vid en undersökning av bolaget, med fog kunna räkna med att bli upplyst om t.ex. svåra ekonomiska problem i bolaget, förlust av betydelsefulla tillgångar eller att bolagets stora lager består av produkter som är alltför omoderna för att kunna avsättas på marknaden m.m.

Slutligen måste säljarens underlåtenhet antas ha inverkat på köpet. Detta krav på kausalitet innebär att säljarens tystnad skall vara av direkt betydelse för köparens beslut att köpa eller för villkoren för köpet. Hade köparen med vetskap om det aktuella förhållandet ändå köpt aktierna torde detta inte senare kunna göras gällande som fel.

I NJA 1947 s. 1 ansågs säljaren upplysningskyldig för vissa väsentliga förhållanden. I målet hade säljaren överlåtit samtliga andelar i en bostadsförening, vars enda tillgång var en fastighet. Bostadsföreningen överläts på villkoret ”*i befintligt skick*”. Då säljaren underlåtit att följa ett föreläggande från yrkesinspektionen avseende installation av ett visst ventilationssystem i en till fastigheten hörande verkstadslokal – och inte heller upplyst köparen om detta förhållande – ansågs säljaren ansvarig för fel och köparen tillerkändes skadestånd.

2.3 Avtalsrättslig upplysningsplikt⁷⁰

2.3.1 Inledning

Som konstaterats är den köprättsliga upplysningsplikten sannolikt mycket begränsad. Då köparen saknar befogade förväntningar avseende avtalsföremålet men säljarens förtigande om väsentliga omständigheter ändock kan betecknas som klandervärt kan emellertid avtalslagens ogiltighetsregler bli tillämpliga. I rättspraxis förekommer det också ett par fall då säljaren inte ansetts ansvarig för köprättsligt fel men väl för att ha agerat svekfullt eller i strid mot tro och heder.

Till skillnad från köplagens felregler är bestämmelserna i avtalslagens 3 kap. indispositiva. Ogiltighetsreglerna bildar den yttre ram som inskränker avtalsfriheten och de kan inte på förhand avtalas bort mellan parterna.⁷¹ Vid

⁶⁹ Håstad [1998], s. 83.

⁷⁰ Att benämna reglerna i avtalslagen 30 och 33 §§ som en upplysningsplikt är inte fullkomligt träffande. Emedan en avtalsparts förtigande om uppgifter som han känner till onekligen kan vara ansvarsgrundande enligt dessa bestämmelser och då det för denna framställning känns systematisk riktigt att använda denna terminologi har jag ändock valt att tala om en ”*avtalsrättslig upplysningsplikt*”.

⁷¹ Grönfors, s. 182.

överlåtelse av aktier vid sidan om börsens verksamhet torde parterna vanligen utnyttja köplagens dispositivitet genom att själva reglera frågor om fel och påföljder vid fel i överlåtelseavtalet. Det är därför av särskilt intresse att undersöka i vilken utsträckning avtalslagen tillägger säljarens onda tro om förhållandena i bolaget betydelse. I praktiken torde dessa regler vara avgörande för frågan om vad säljaren är skyldig att upplysa köparen om.

I likhet med vad som ovan konstaterats i samband med redogörelsen för den köprättsliga upplysningsplikten, torde avtalsrättslig *upplysningsplikt* endast kunna komma ifråga då köpare och säljare trätt i direkt förbindelse med varandra. Argumentet är detsamma. Vid börshandeln företräds säljaren av en fondkommissionär vilken lägger in en säljorder i SAXESS-systemet. Varken säljaren eller fondkommissionären vet med vem transaktionen kommer att genomföras, varför säljaren inte ens med bästa vilja kan upplysa köparen om väsentliga förhållanden i bolaget, förutsatt att säljaren ens haft sådan kännedom. Härmed skall emellertid inte förstås att avtalslagens ogiltighetsregler aldrig kan bli tillämpliga vid överlåtelse av aktie på börsen. Det är endast i de situationer där avtalslagen tillägger aktiesäljaren en skyldighet att lämna upplysningar om sådana förhållanden varom han är i ond tro, som en praktisk begränsning föreligger vid börshandeln.⁷²

2.3.2 Om rättshandlingars ogiltighet

Avtalslagen 3 kap. bär kapitelrubriken *Om rättshandlingars ogiltighet*. Några korta anmärkningar skall här göras avseende skillnaderna i påföljdshänseende beroende på om avtalet förklaras ogiltigt enligt avtalslagen eller om köpeobjektet skall anses behäftat med fel enligt köplagen.

Begreppet *ogiltigt* innebär att avtalet inte kan göras gällande till sitt innehåll. Antigen är hela köpeavtalet giltigt eller också är det ogiltigt; några mellanlösningar finns inte.⁷³ En aktieköpare som fått köpavtalet ogiltigförklarat måste således lämna ifrån sig aktierna. Frågan om köparen också kan erhålla skadestånd är inte uttryckligen reglerad i avtalslagen, men skadeståndsskyldighet för säljaren kan ändå inträda på grund av brottslig eller åtminstone civilt otillåten handling.⁷⁴ Har säljaren medvetet lurat köparen genom att förtiga viktiga omständigheter torde säljaren enligt avtalsrättsliga principer vara skadeståndsskyldig för det *positiva kontraktsintresset*.⁷⁵ Slutligen skall nämnas att avtalslagen inte heller innehåller några särskilda preskriptionsregler. Bestämmelserna om

⁷² Reglerna om ogiltighet på grund av t.ex. tvång, råntvång (28-29 §§) eller förklaringsmissstag (32 §) m.fl. kan naturligtvis bli tillämpliga även vid handeln på börsen.

⁷³ Adlercreutz, s. 224. Här bortses från jämningsreglerna i avtalslagen 3 kap. 36-38 §§, där partiell ogiltighet kan åstadkommas genom att endast oskäligen avtalsvillkor lämnas utan avseende samtidigt som avtalet i övriga delar består.

⁷⁴ Grönfors, s. 183. Se *skadeståndslagen (1972:207)* 2 kap. 4 § om skadeståndsskyldighet för den som vållar ren förmögenhetsskada genom brott.

⁷⁵ Hultmark [1993], s. 34.

preskription av fordran i *preskriptionslagen (1981:130)* torde emellertid vara åtminstone analogvis tillämpliga vid bestämmandet av den yttre tidsmässiga gränsen för när ogiltighetstalan kan väckas.⁷⁶

Vid köprättsligt fel motsvaras den avtalsrättsliga ogiltigheten av köparens rätt till hävning. Enligt köplagen 39 § är en förutsättning för hävning att avtalsbrottet är av väsentlig betydelse för köparen. Något liknande väsentlighetsrekvisit uppställs som visats inte i avtalslagen. Ytterligare påföljder som kan bli aktuella vid köprättsligt fel utgörs av avhjälpande, omleverans, prisavdrag och skadestånd (köplagen 34-40 §§). Av dessa är det endast skadeståndspåföljden som har sin motsvarighet i ogiltighetsfallen. Enligt köplagen 40 § 3 st. har köparen alltid rätt till ersättning om felet eller förlusten beror på säljarens försummelse (vilket torde kunna vara fallet om säljaren underlåtit sin upplysningsplikt i köplagen 19 § 1 st. 2 mom.). En slutlig skillnad mellan de två lagarna utgörs av de snäva reklamations- och preskriptionsregler som återfinnes i köplagen 32-33 §§. Det bör dock observeras att dessa regler inte gäller om säljaren förfarit grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder.

Hultmark och Håstad tar fasta på de likheter i påföljdshänseende som *de facto* föreligger vid avtalsrättslig ogiltighet och köprättsligt fel och lägger dessa till grund för en argumentation i syfte att försvara en upplysningsplikt i köplagen 17 §.⁷⁷ Min bestämda uppfattning är dock att man tvärt om bör se till de betydande olikheter som trots allt förekommer mellan lagarna (särskilt prestationernas återgång vid avtalets ogiltighet). Dessa olikheter utgör enligt min mening ett starkt skäl för att tydligt hålla isär den avtalsrättsliga och köprättsliga upplysningsplikten.

2.3.3 Svikligt förledande, avtalslagen 30 §

I avtalslagen 30 § 1 st. fastslås att en rättshandling är ogiltigt om avtalsparten *framkallat* den genom *svikligt förledande*. En rättshandling är också ogiltig om avtalsparten insett eller bort inse att rättshandlingen framkallats genom svikligt förledande från tredje mans sida, 30 § 2 st.

I förarbetena framgår att svikligt förledande föreligger om någon – mot bättre vetande och i avsikt att förleda motparten – lämnar positivt oriktiga uppgifter eller förtiger omständigheter vilka kan antagas vara av betydelse för motpartens benägenhet att ingå avtalet. Här framhålles också att en avtalsparts handlande oftare torde kunna karaktäriseras som svikligt om han lämnat oriktiga uppgifter än om han förtigit någon för rättshandlingen

---

⁷⁶ Lindskog [1990], s. 63 ff., särskilt s. 83. Någon preskription kan dock inte komma i fråga vid stark ogiltighet, eller s.k. *nulliteter*, Adlercreutz, s. 222 f, 252 och 275 ff. Således är och förblir ett avtal i strid mot lag och goda seder ogiltiga oavsett om motparten gör invändning mot det eller inte.

⁷⁷ Håstad [1992-93], s. 615 och Hultmark [1993], s. 33 f.

betydelsefull omständighet.⁷⁸ Då det gäller lämnande av positivt oriktiga uppgifter är att märka att köplagen 18 § också kan bli tillämplig.

Avtalslagen 30 § är endast tillämplig om det föreligger ett avsiktligt vilseledande. Det är därför inte tillräckligt att de lämnade uppgifterna är oriktiga eller att avtalsparten förtigit betydelsefulla omständigheter. Svek förutsätter härutöver att avtalspartens agerande täcks av direkt uppsåt att vilseleda.⁷⁹ Om avtalsparten inte räknade med att uppgifterna skulle vara av betydelse för motparten kan svek således inte föreligga. Om det är tredje man som genom svikligt förledande framkallat medkontrahentens rättshandlande krävs att avtalsparten såväl är i ond tro om tredje mans handling som hans avsikt att förleda medkontrahenten.

För ogiltighet krävs vidare att det föreligger *kausalsamband* ("framkallat") mellan avtalspartens (eller tredje mans) svikliga förledande och medkontrahentens beslut att ingå avtal. Utrymmet för en tillämpning av avtalslagen 30 § vid förtigande av uppgifter torde därför vara tämligen begränsat.⁸⁰ För att avtalsparten skall kunna anses ha framkallat medkontrahentens rättshandling krävs det troligen någon form av aktivitet på avtalspartens sida, som i kombination med ett förtigande av de aktuella uppgifterna, skapar en villfarelse hos medkontrahenten.

Enligt vanliga bevisregler är det den som påstår svek som har att fullgöra bevisningen om att kravet på kausalitet mellan sveket och rättshandlingen verkligen är uppfyllt – en bevisbörda som ofta torde vara svår att fullgöra.⁸¹ I 30 § 2 st. föreskrivs dock en lättnad genom att kausalitet *presumeras* föreligga om avtalsparten svikligen uppgivit eller förtigit omständigheter som kan antas vara av betydelse för medkontrahentens rättshandlande och motsatsen inte visats. Presumtionsregeln gäller emellertid inte om det är någon annan än avtalsparten som gjort sig skyldig till det svikliga förfarandet.

I en skiljedom från 1988⁸² tillämpades avtalslagen 30 § vid talan om återgång av ett överlåtelseavtal. I fallet hade köparbolaget genom ett inkråmsförvärv övertagit den huvudsakliga delen av säljarbolagets rörelse. Efter att det uppdagats att rörelsens ekonomiska situation var väsentligt sämre än vad som framgått av den redovisning köparbolaget vid förhandlingarna tagit del av – väcktes talan om återgång. Köparen hävdade i första hand att säljarna genom svikligt förledande förmått köparen att ingå avtalet. I andra hand yrkades hävning enligt köplagen.

Skiljedomaren fann att säljarbolaget genom sin representant svikligen förtigit att rörelsens resultat var väsentligen sämre än redovisningen utvisat.

---

⁷⁸ Förslag om lag om avtal etc. (1914), s. 128.

⁷⁹ Adlercreutz, s. 245.

⁸⁰ Adlercreutz, s. 267.

⁸¹ Grönfors, s. 189.

⁸² Skiljedom 1988, refererad i JT 1992/93, s. 547.

I rörelsens balansräkning hade till ett värde av 1,4 Mkr införts kundfordringar avseende varor vilka aldrig hade levererats och vilka inte heller fanns i lager. Eftersom köparen redan under avtalsförhandlingarna varit medveten om att rörelsens ekonomiska ställning var svag och eftersom köparen sannolikt inte skulle ha förvärvat rörelsen om han hade känt till även det aktuella förhållandet fann domaren att kausalitet förelåg mellan säljarbolagets förtigande och köparens beslut att förvärva rörelsen. Överlåtelseavtalet förklarades ogiltigt med följderna att parternas prestationer skulle återgå.

Fallet är intressant eftersom det utgör ett exempel på en tillämpning av avtalslagen 30 § då en aktiesäljare ansetts vara skyldig att lämna upplysningar till köparen. Om köparen också hade haft befogad anledning att förutsätta den framlagda redovisningen var i sin ordning framgår inte av domen. Eftersom principen om *lex specialis derogat lex generalis* medför att köplagen äger företräde framför avtalslagen vid frågor om köpeavtal kan man möjligen spekulera i att domaren först funnit att så inte var fallet och att säljarbolaget inte heller funnits vara skyldiga att enligt köplagen lämna upplysning avseende detta förhållande. Spekulation får emellertid anses som osäker då det inte med säkerhet går att uttala sig om ifall domaren faktiskt undersökt de köprättsliga konsekvenserna.

Av förarbetena till avtalslagen framgår slutligen att bestämmelsen om svek bör tillämpas restriktivt.⁸³ Normalt torde det endast vara mycket klandervärda beteenden som kan komma att omfattas av bestämmelsen. Bevisvårigheter torde dessutom medföra att domstolarna endast mer sällan tillägger en avtalspart ansvar på grund av svikligt förledande.⁸⁴ För en restriktiv tolkning av avtalslagen 30 § talar också att det civilrättsliga sveket motsvaras av det straffrättsliga bedrägeriet (brottsbalken 9 kap. 1 §). Något direkt behov av att töja ut det civilrättsliga begreppet svek finns emellertid inte eftersom man alltid har den *lilla generalklausulen* i avtalslagen 33 § att falla tillbaka på.

2.3.4 Avtal i strid mot tro och heder, avtalslagen 33 §

I avtalslagen 33 § återfinns den s.k. *lilla generalklausulen*. Bestämmelsen stadgar att en rättshandling inte må göras gällande om det vid rättshandlingens tillkomst förekommit sådana omständigheter, att det skulle *strida mot tro och heder* att med vetskap om dessa omständigheter göra rättshandlingen gällande, och avtalsparten haft sådan vetskap.

Bestämmelsen kan enligt förarbetena bli tillämplig då ”kontrahenten väl icke kan övertygas om att hava genom svikligt förfarande framkallat en rättshandling men på ett ohederligt sätt begagnat sig av den handlandes

---

⁸³ Förslag till lag om avtal etc. (1914), s. 115 ff.

⁸⁴ Ramberg/Hultmark, s. 161.

obekantskap med vissa faktiska förhållanden".⁸⁵ Uttalandet återger en väsentlig skillnad i jämförelse med avtalslagen 30 §. För en tillämpning av 33 § krävs det inte att avtalsparten genom ett otillbörligt förfarande framkallat medkontrahentens rättshandling (även om detta naturligtvis kan ha varit fallet). Det ohederliga består istället av att avtalsparten åberopar rättshandlingen trots att han har vetskap om de omständigheter som föranlett rättshandlingens tillkomst.⁸⁶

Kravet på att det med hänsyn till omständigheterna vid avtalets tillkomst skulle strida mot tro och heder att med kännedom om dem åberopa rättshandlingen skall bedömas helt objektivt.⁸⁷ Avtalsparten själv behöver därför inte ha uppfattat sitt förfarande som ohederligt. Däremot krävs det i subjektivt hänseende att avtalsparten vid tidpunkten för avtalets tillkomst haft faktisk vetskap om de aktuella omständigheter som senare klassas som ohederliga. När en aktiesäljare passivt utnyttjar en villfarelse hos medkontrahenten genom att uppsåtligen förtiga väsentliga uppgifter om bolaget kommer det subjektiva rekvisitet emellertid alltid att vara uppfyllt.

Av förarbetena till avtalslagen framgår slutligen att 33 § i likhet med svekbestämmelsen skall tillämpas restriktivt; domstolarna måste vara varsamma med att beteckna ett förfarande som ohederligt.⁸⁸ I rättspraxis förekommer dock ett par fall där Högsta domstolen fastslagit att säljarens förtigande utgjort en sådan omständighet som gör ett åberopande av rättshandlingen ohederligt enligt avtalslagen 33 §. Säljaren kan i dessa fall sägas ha tillagts en *upplysningsplikt* mot köparen.

NJA 1936 s. 737 gällde överlåtelse av en kaféörelse. Kaféet hade före överlåtelsen fått sitt utskänkningstillstånd tidsmässigt begränsat till kl. 21.30 från att tidigare ha gällt fram till kl. 23.00. Säljaren men inte köparen kände till detta förhållande. Säljaren var också medveten om att en väsentlig nedgång i rörelsens omsättning var att vänta. Högsta domstolen uttalade att det skulle strida mot tro och heder att med vetskap om dessa omständigheter åberopa avtalet, samt att det ålegat säljaren att lämna *upplysning* om den uppkomna försämringen vilken medförde en betydlig nedgång i rörelsens omfattning och som väsentligt inverkade på vinstmöjligheterna.

I notisfallet NJA 1937 A nr. 10 hade en aktiesäljare med vetskap om att bolagets aktiekapital var förlorat och att köparen saknade kännedom om detta förhållande till köparen försålt 97 aktier i bolaget till ett pris motsvarande aktiernas nominella belopp. Högsta domstolen uttalade att det inte kunde anses tillförlitligen styrkt att säljaren förfarit svikligt mot köparen men att avtalet tillkommit under sådana omständigheter att det skulle strida mot tro och heder, att med kännedom därom, göra avtalet gällande.

---

⁸⁵ Förslag till lag om avtal etc. (1914), s. 134.

⁸⁶ Adlercreutz, s. 263.

⁸⁷ Grönfors, s. 207.

⁸⁸ Förslag till lag om avtal etc. (1914), s. 135.

I NJA 1941 s. 159 hade säljaren av en rörelse förebragt köparen en uppställning avseende firmans inkomster och utgifter samt en särskilt upprättad balansräkning vilken oriktigt utvisade att firman gick med vinst. Säljaren var medveten om att de lämnade uppgifterna var felaktiga och att det för köparen var av avgörande betydelse att rörelsen var vinstgivande. Högsta domstolen uttalade att eftersom säljaren känt till den aktuella felaktigheten, var hon skyldig att *påpeka* detta för köparen under det att avtalet annars kunde förklaras ogiltigt. Återgång av överlåtelseavtalet beviljades. Av domstolens skäl framgår det inte direkt att avtalslagen 33 § tillämpats, men detta får anses troligt.

Vilka uppgifter måste då aktiesäljaren lämna för att inte göra sig skyldig till svikligt förledande eller för att avtalet inte skall anses strida mot tro och heder? Det torde inte vara möjligt att lämna något närmare eller allmängiltigt svar på denna fråga. Tidigare har framförts att enbart säljarens vetskap om ett negativt förhållande inte är en tillräcklig förutsättning för en upplysningsplikt. Säljaren måste också inse att köparen saknar kännedom om förhållandet, att förhållandet är av betydelse för köparen samt att köparen typiskt sett kan räkna med att bli upplyst i aktuellt avseende. Den intressanta och avgörande frågan blir därför: *Vad kan aktieköparen typiskt sett förvänta sig att bli upplyst om?*

Den yttersta gränsen för vad köparen kan förvänta sig dras naturligtvis av domstolarna som här har en möjlighet att påverka affärsmoralen genom att ställa upp miniminormer för hur öppet parterna måste bete sig för att avtalet inte senare skall kunna komma att förklaras ogiltigt.⁸⁹ Några allmänna hållpunkter vid en dylik bedömning kan dock framföras. Upplysningsplikten torde således endast kunna omfatta säkra faktaförhållanden. Säljarens överlägsna kunskap om konjunkturförhållanden kan därför inte medföra upplysningsplikt; det är omöjligt att ha säker kunskap om dem.⁹⁰ Vidare hör det till undantagen att en aktieköpare förväntar sig att bli upplyst om att aktier i bolaget går att förvärva till ett lägre pris av en annan säljare.⁹¹ Inte heller behöver säljaren upplysa köparen om att han kunnat tänka sig att sälja till ett lägre pris.

Från de ovan refererade rättsfallen kan man vidare sluta sig till att en aktiesäljare som har vetskap om att bolagets ekonomiska situation är svag eller obefintlig måste upplysa en omedveten köpare härom. Detsamma gäller om säljaren vet att det förekommer oriktigheter i de räkenskaper köparen tillåtits undersöka. Om det presenterade materialet däremot inte innehåller några felaktigheter torde säljaren dock endast undantagsvis vara skyldig att upplysa en köpare som misstolkat informationen. Upplysningsplikten omfattar normalt också allvarliga rådighets- inskränkningar som t.ex. avsaknad av myndighetstillstånd.

---

⁸⁹ Jfr. Adlercreutz, s. 268.

⁹⁰ Hultmark [1993], s. 22.

⁹¹ Jfr. Ramberg/Hultmark, s. 161 och Hultmark [1993], s. 39.

För information som under längre tid varit allmänt tillgänglig torde det inte föreligga någon upplysningsplikt. Annorlunda kan det däremot förhålla sig om informationen är alldeles ny och det därför är mer av en slump vem som känner till den.⁹² Slutligen torde upplysningsplikten endast omfatta förhållanden som är hänförlig till aktiesäljarens egen sfär.⁹³ Om säljaren i det enskilda fallet t.ex. inser att aktieköpet förmodligen är mer riskabelt för köparen än vad denne själv tror, kan säljaren knappast anses vara skyldig att upplysa köparen därom.

Sammanfattningsvis kan konstateras att upplysningsplikten i hög grad är beroende av rättshandlingarnas beskaffenhet, situationen vid dess tillkomst och parternas ställning. Var gränsen mellan skicklig affärsförmåga och otillåtet förtigande går är emellertid mycket svårt att avgöra.

2.4 Slutsats aktiesäljarens upplysningsplikt

Aktiesäljarens upplysningsplikt om förhållandena i bolaget är inte på något sätt självklar. Till en början kan dock konstateras att formen för överlåtelsen är av direkt avgörande betydelse. Det är nödvändigt att skilja mellan å ena sidan börshandeln och å andra sidan handeln där parterna fört direkta förhandlingar med varandra. Det är endast vid de förhandlade aktieöverlåtelseerna som säljarens onda tro om förhållandena i bolaget kan få betydelse.

Med undantag för köplagen 19 § 1 st. 2 mom. tillägger bestämmelserna i köplagen, enligt min mening, inte säljaren något särskilt ansvar på grund av vetskap om eventuella negativa förhållanden i bolaget. Att säljaren kan undkomma det strikta köprättsliga felansvaret genom att lämna upplysningar till köparen och på så sätt minska dennes befogade förväntningar kan självfallet inte betecknas som en upplysningsplikt för säljaren. Inte heller teorin om att köparen enligt köplagen 17 § 3 st. normalt har befogad anledning att förutsätta att bli upplyst om väsentliga förhållanden i bolaget känns övertygande. Med anledning av Högsta domstolens uttalande i NJA 1991 s. 808 måste här emellertid viss reservation göras för rådighetsfel.

Som jag ser det kan en aktiesäljare uteslutande på grund av sin onda tro bli ansvarig i tre situationer. Den första situationen regleras i köplagen 19 § 1 st. 2 mom., nämligen då en generell friskrivning gjorts i överlåtelseavtalet. Förekomsten av dylika friskrivningar är svårt att uttala sig om, men man kan anta att användningen härav är relativt begränsad åtminstone vid större

---

⁹² Hultmark [1992], s. 119.

⁹³ Adlercreutz, s. 268. Med förhållanden inom aktiesäljarens *egen sfär* avses här förhållanden vilka hänför sig till det som säljaren normalt kan ha relativt säker kunskap om. Utanför faller t.ex. vetskap om konkurrerande bolags ekonomiska situationer och vetskap om förhållanden som köparen normalt har bättre kunskap om själv.

aktieöverlåtelser. Parterna torde vanligen utnyttja köplagens dispositivitet och genom omfattande avtal i detalj reglera sina mellanhavanden. Har en generell friskrivning ändock skett är aktiesäljaren emellertid skyldig att upplysa köparen om sådana *väsentliga förhållanden som säljaren känner till och som köparen med fog kunnat räkna med att bli upplyst om*. Skyldigheten att lämna upplysningar är dock starkt begränsad av det faktum att köparen på grund av själva friskrivningen inte kan ha så mycket förväntningar om att bli upplyst. Brister säljaren i sin upplysningsplikt riskerar han köprättsliga felpåföljder.

De två andra situationerna då säljarens onda tro har betydelse regleras i avtalslagen 30 och 33 §§. Eftersom avtalslagens ogiltighetsregler gäller oavsett vad parterna har avtalat kommer dessa två bestämmelser att utgöra den yttersta gränsen för säljarens upplysningsplikt. Både 30 och 33 §§ tillämpas i och för sig restriktivt, men eftersom svekparagrafen innefattar ett krav på kausalitet (aktiesäljare skall ha "*framkallat*" köparens rättshandling) är det rimligt att anta att 33 § om avtal i strid mot tro och heder kommer att få störst praktisk betydelse. Vad aktiesäljaren måste upplysa köparen om för att hans agerande inte skall kunna betecknas som ohederligt måste bedömas från fall till fall. Endast *mycket klandervärt beteende* kan härvid komma att omfattas. Avgörande för frågan om säljarens upplysningsplikt torde vara vad köparen i den enskilda situationen *typiskt sett kan räkna med att bli upplyst om*.

Följden av att ett överlåtelseavtal förklaras ogiltigt är att parternas prestationer skall gå åter. Köparen måste lämna tillbaka aktierna och säljaren återställa köpeskillingen. Skadestånd kan också utgå. Som framgår av den ovan refererade skiljedomen kan således en ogiltigförklaring få svåra konsekvenser för säljaren. Det måste anses som ytterst ofördelaktigt för säljaren att bli tvungen ta tillbaka de försålda aktierna eftersom bolagets situation i de flesta fall har utvecklats negativt sedan överlåtelsen skett; annars skulle ju köparen inte ha någon anledning att föra talan om ogiltighet. Stor försiktighet är därför att förorda!

3 Fondkommissionärens ansvar för kommittentens onda tro

3.1 Allmänt om fondkommission

Inledningsvis nämndes att många aktieöverlåtelser sker genom mellanhänder. På den svenska värdepappersmarknaden utgörs dessa mellanhänder vanligen av värdepappersinstitut vilka erhållit tillstånd att yrkesmässigt driva värdepappersrörelse enligt *lagen (1991:981) om värdepappersrörelse* (LVR). Av det särskilda rekvisitet *yrkesmässighet* följer att särskilt tillstånd endast krävs vid ett regelbundet tillhandahållande av tjänster. Om exempelvis en advokat vid enstaka tillfällen förmedlar eller medverkar vid en värdepappersaffär omfattas detta således inte av lagen.⁹⁴ Lagen anger i 1 kap. 2 § två huvudgrupper av värdepappersinstitut, nämligen värdepappersbolag och bankinstitut. I dagsläget finns det totalt 201 värdepappersinstitut. Av dessa är 107 värdepappersbolag, 92 banker och resterande utländska bolag med särskilt tillstånd.⁹⁵

En äldre benämning för värdepappersbolagen var *fria fondkommissionsbolag*.⁹⁶ Efter upphävandet av den gamla fondkommissionslagen och införandet av LVR lämpar sig denna terminologi emellertid inte längre. Detta följer av att ett värdepappersbolag numer inte nödvändigtvis innehar tillstånd att driva kommissionshandel.⁹⁷ Begreppet *fondkommissionär* kommer dock att användas i den fortsatta framställningen som en samlingsbeteckning för sådana värdepappersbolag och bankinstitut vilka innehar tillstånd att handla med finansiella instrument för annans räkning i eget namn (se LVR 1 kap. 3 § 1 st. 1 mom.).

LVR innehåller de huvudsakliga bestämmelser som berör en fondkommissionärs verksamhet. Lagen reglerar dock inte närmare förhållandet mellan huvudman, fondkommissionär och aktieköpande tredje man, utan i detta avseende hänvisas i LVR 9 § generellt till bestämmelserna om handelskommission i kommissionslagen. Det är alltså till kommissionslagen man måste vända sig för att få svar på frågan om kommissionären ansvarar för huvudmannens vetskap om förhållandena i bolaget.

---

⁹⁴ Prop. 1990/91:142, s. 152.

⁹⁵ Statistiken är hämtad från Finansinspektionens förteckning över värdepappersinstitut, daterad 2000-07-13.

⁹⁶ Moberg/Samuelsson, s. 62.

⁹⁷ Av LVR 1 kap. 3 § och 3 kap. 4 § framgår vilka verksamheter som är tillståndspliktiga. Det är Finansinspektionen som meddelar tillstånd att driva värdepappersrörelse.

Av kommissionslagen 4 § framgår att kommissionshandel föreligger då mellanmannen (*fondkommissionären*) handlar i eget namn för huvudmannens (*kommittentens*) räkning. Att fondkommissionären handlar i eget namn medför den betydelsefulla konsekvensen, att bara mellanmannen – fondkommissionären – blir ansvarig för avtalets fullgörande mot tredje man; tredje man har vid avtalsslutet aldrig förlitat sig på någon annan.⁹⁸ Följaktligen kan en aktieköpande tredje man därför inte på grund av avtalet göra några rättigheter gällande mot kommittenten, kommissionslagen 56 §. Saken ändras inte heller av att tredje man faktiskt hade vetskap om att han slöt avtal med en fondkommissionär eller ens att han kände till för vems räkning fondkommissionären handlade.⁹⁹

Samtidigt som tredje man har att hålla sig till fondkommissionären gäller detsamma i princip även för kommittenten. Frånsett några särskilt reglerade situationer i kommissionslagen 57 § 2 st. är det således fondkommissionären som ensam erhåller fordringsanspråk mot tredje man på grund av avtalet dem emellan.¹⁰⁰ I följd härav är fondkommissionären t.ex. inte skyldig att för huvudmannen uppge med vem avtal slutits, kommissionslagen 7 §. Om kommittenten kunde kräva att få veta medkontrahentens namn skulle han ju senare kunna sluta avtal direkt med denne och därmed förbigå kommissionären. ”För den, som idkar kommissionsverksamhet affärsmässigt, kan detta gifvetvis medföra stora förluster.”¹⁰¹ Fondkommissionären är emellertid alltid skyldig att till kommittenten redovisa allt vad han på grund av avtalet med tredje man har bekommit eller har att fordra, kommissionslagen 13 §.

Det är vidare att märka att fondkommissionären aldrig själv erhåller någon äganderätt till de aktier som han fått i uppdrag att sälja eller till de betalningar som inflyter till följd av en genomförd aktieöverlåtelse, kommissionslagen 53 §. Det är således alltid huvudmannen som bär den ekonomiska risken för eventuella kursförändringar.

Då det gäller det yttre avtalet mellan fondkommissionär och aktieköpande tredje man, det s.k. *kommissionärsavtalet*, ger kommissionslagen inte någon närmare ledning. Avtalet utgör nämligen ett enkelt köpavtal vilket innebär att köp- och avtalslagens regler här är tillämpliga.¹⁰² Fondkommissionären kommer således att mot köparen ha samma skyldigheter som en aktiesäljare

---

⁹⁸ Tiberg/Dotevall, s. 82. Kommissionsförhållandet kan härvid jämföras med fullmaktsinstitutet, där huvudmannen blir *direkt förpliktigad* på grund av mellanmannens, fullmäktigens, agerande (se avtalslagen 10 § 1 st.).

⁹⁹ Förslag till lag om kommission m.m. (1913), s. 165.

¹⁰⁰ Endast då aktieköpande tredje man inte i tid har fullgjort sina förpliktelser eller om fondkommissionären brustit i sin redovisningsskyldighet, handlat oredligt mot kommittenten eller försatts i konkurs kan kommittenten erhålla ett direkt fordringsanspråk mot tredje man. Se dock kommissionslagen 58 § som ger fondkommissionären ytterligare en möjlighet att hålla tredje mans identitet dold genom att själv betala eller ställa säkerhet för det som tredje man på grund av avtalet är skyldig.

¹⁰¹ Förslag till lag om kommission m.m. (1913), s. 65

¹⁰² Tiberg/Dotevall, s. 88.

vilken som helst; fondkommissionären är ensam ansvarig mot köparen för såväl köprättsliga fel som avtalsrättsliga ogiltighetsgrunder. För att återanknyta till vad som tidigare sagts om aktiesäljarens upplysningsplikt kan därför följande konstateras. När fondkommissionären äger vetskap om negativa förhållanden i bolaget, för vilka en aktiesäljare är skyldig att upplysa köparen om, gäller naturligtvis en upplysningsplikt även för fondkommissionären.¹⁰³ Vidare, är fondkommissionären i ond tro om ett väsentligt förhållande i bolaget är det irrelevant om den egentlige säljaren – kommittenten – saknade kännedom härom.

Emedan en ondtröende fondkommissionärs ansvar således framstår som relativt klart är det emellertid osäkrare om en *godtroende* fondkommissionär kan bli ansvarig mot aktieköpande tredje man, enkom på den grunden att kommittenten äger kännedom om negativa förhållandena i bolaget. Problemet skall utredas i den fortsatta framställningen. Först skall dock diskuteras i vilka situationer en ”överföring” av kommittentens onda tro kan vara av praktisk betydelse.

3.2 Identifiering av praktiskt intressanta situationer

Som jag antydde redan i inledningen till detta arbete torde frågeställningen om aktiesäljarens – kommittentens – onda tro medför ansvar för en godtroende fondkommissionär vara av mer teoretiskt än praktiskt intresse. De fall där man kan konstatera att aktiesäljaren har en upplysningsplikt om han själv överlåter aktierna (förhandlade aktieöverlåtelser), sammanfaller normalt inte med att denne uppdrar åt en fondkommissionär att genomföra överlåtelser.

Den verksamhet som man normalt förknippar fondkommissionärerna med är *aktiehandeln på börsen*. Tidigare har konstaterats att en säljare av enstaka marknadsnoterad aktie på börsen knappast kan tilläggas en upplysningsplikt mot köparen eftersom parterna är helt okända för varandra; överlåtelser sker genom fondkommissionärer och affären sluts efter automatisk matchning i börsens SAXESS-system. Aktiesäljarens eventuella onda tro om förhållandena i bolaget blir därför i dessa fall verkningslös med följden att köparen inte heller kan göra avtalsrättslig ogiltighet gällande enkom på grund av säljarens onda tro.

---

¹⁰³ Hult, s. 280 f. Jfr. Hultmark [1992], s. 277. Att en befattningshavare hos företag som bedriver värdepappersrörelse, enligt *insiderlagen* (1990:1342) 4 och 7 §§, får fullgöra köp- och säljorder på börsen utan hinder av att han känner till information som är ägnad att väsentligen påverka kursen på finansiella instrument torde inte påverka dennes upplysningsplikt mot köparen. Insiderlagen stadgar endast om förbud mot handel i vissa fall, s.k. *insiderbrott* (jfr. 20 §).

Det kan tyckas irriterande att man i det tidigare resonemanget tagit hänsyn till att aktieöverlåtelsen skett via fondkommissionär när man bedömer betydelsen av säljarens onda tro. Om man nämligen vid den nu förevarande frågeställningen konstaterar – att vid börshandeln säljarens onda tro helt saknar betydelse och att det därför saknar mening att ”överföra” den på fondkommissionären – har man två gånger tagit hänsyn till att köpet skett via fondkommissionär.

Men, anta för en stund att aktiesäljarens onda tro faktiskt har betydelse även vid börshandeln samt att den överförs på en godtroende fondkommissionär. *Hur skulle då fondkommissionären kunna upplysa köparen om det som omfattas av säljarens onda tro?* Fondkommissionären vet ju inte heller med vem transaktionen slutligen kommer att genomföras; överlåtelse sker efter registrering av säljorder och automatisk matchning i SAXESS-systemet. Fondkommissionären har således ingen möjlighet att upplysa köparen ens om han själv haft faktisk kännedom om de aktuella förhållandena i bolaget. Dessutom, vid tidpunkten för köpet kan fondkommissionären inte heller äga kännedom om köparens bevekelsegrunder för köpet (vilket i princip är en förutsättning för att hans agerande skall kunna anses som svekfullt eller i strid mot tro och heder). Frågan om en godtroende fondkommissionär ansvarar för kommittentens onda tro blir därför vid börshandeln *praktiskt ointressant*. I princip begränsar sig fondkommissionärens ansvar istället till att aktierna motsvarar det som köparen har befogad anledning att förutsätta, köplagen 17 § 3 st. (ett ytterst begränsat ansvar vid börshandeln).

Större betydelse kan dock den aktuella frågeställningen få vid aktieöverlåtelser där köpare och säljare trätt i direkt förbindelse med varandra. Under vissa särskilda förutsättningar har aktiesäljaren nämligen i dessa fall en skyldighet att upplysa köparen om väsentliga förhållanden i bolaget. *Men finns det något egentligt intresse av att anlita en fondkommissionär när överlåtelsen sker vid sidan om börsens verksamhet?*

Vid *företagsöverlåtelser* torde detta vara i det närmaste uteslutet. Även om det finns en teoretisk möjlighet får det väl anses som *praktiskt otänkbart* att en företagsförvärvande aktieköpare, i dessa fall skulle nöja sig med att föra köpeförhandlingar med en fondkommissionär. Även på säljarens sida torde det föreligga ett starkt intresse av att själv delta vid förhandlingarna.

Återstår gör då överlåtelser av något större poster marknadsnoterade aktier samt överlåtelser av icke marknadsnoterade aktier som inte utgör företagsöverlåtelser. Hur vanligt förekommande det i praktiken är att aktiesäljaren anlitar en fondkommissionär (eller en kommissionär som inte yrkesmässigt tillhandahåller tjänster i samband med aktieöverlåtelser) måste jag emellertid låta vara osagt. Det framstår dock inte som helt otroligt att en aktiesäljare stundtals inte själv påträffat en lämplig köpare varför han anlitar en fondkommissionär för att få hjälp att avyttra aktieposten. Säljaren kan härigenom ”utnyttja” fondkommissionärens kontaktnät. Den fortsatta

framställningen tar sin utgångspunkt i att ett dylikt arrangemang är för handen.

3.3 Betydelsen av kommissionärens goda tro vid förhandlade aktieöverlåtelser

Vad har det för betydelse att fondkommissionären är i god tro, då kommittenten känner till sådana väsentliga brister i bolaget som köparen typiskt sett kunnat räkna med att bli upplyst om ifall kommittenten själv överlåtit aktierna? Problemet tycks inte närmare ha uppmärksamats i vare sig kommissionslagen eller förarbetena till denna lag. Det saknas även klagörande rättspraxis.

Utgångspunkt vid besvarandet av frågan får därför tagas i kommissionslagen 56 §; aktieköpande tredje man förvärvar på grund av avtalet med fondkommissionären inte någon fordringsrätt mot kommittenten.¹⁰⁴ I förarbetena förklaras detta stadgande genom ett enkelt konstaterande att ”*Då tredje man slutit aftalet med kommissionären, får han nöja sig med att hafva denne till gäldenär*”.¹⁰⁵ Ett undantag föreligger dock. I kommissionslagen 56 a § 2 st. fastslås att en konsument som enligt konsumentköplagen 46 § har rätt att rikta anspråk mot en kommissionär (i dennes egenskap av näringsidkare i tidigare säljled) har rätt att göra samma anspråk gällande mot dennes kommittent, om kommittenten är näringsidkare. Bestämmelsen kan emellertid aldrig bli tillämplig vid aktieöverlåtelser, eftersom dessa klassas som kommersiella transaktioner och konsumentköplagen därför inte är tillämplig (jfr. kap. 2.2.2).

En något närmare belysning av det aktuella problemområdet har företagits av Hult. Kortfattat menar Hult att, eftersom kommissionärsavtalet – i likhet med ett avtal slutet av fullmäktige – grundlägger ett omedelbart rättsförhållande mellan tredje man och kommittenten, måste samma grundsatser som är tillämpliga vid *egentligt ställföreträdarskap* åtminstone i viss utsträckning vara tillämpliga även vid kommission.¹⁰⁶ Vid ett fullmaktsförhållande är huvudmannens onda tro av direkt betydelse för giltigheten av avtalet.

Vidare anförs att en kommittent som ger en godtroende inköpskommissionär särskild anvisning, att från viss tredje man införskaffa gods som kommittenten vet inte står under denne tredje mans förfogande – varken kommissionären eller kommittenten rimligen kan göra ett *godtrosförvärv*. Om således kommittentens rätt i dylika fall prejudiceras av hans onda tro måste, enligt Hult, detsamma gälla när kommittenten är i ond tro avseende

---

¹⁰⁴ Jfr. Zackariasson, s. 17 ff.

¹⁰⁵ Förslag till lag om kommission m.m. (1913), s. 166.

¹⁰⁶ Hult, s. 259.

någon ogiltighetsanledning beträffande tredje mans viljeförklaring.¹⁰⁷ Hults slutsats blir därför att en godtroende fondkommissionär ansvarar för kommittentens onda tro om förhållandena i bolaget.

Ur Hults uttalanden emanerar Hultmarks uppfattning i saken. Hultmark anser att det är troligt att en godtroende kommissionär bär ett ansvar för kommittentens onda tro och att dennes upplysningsplikt ”överförs” på kommissionären. Kommissionären är i sin tur hänvisad till att rikta regressanspråk mot kommittenten, kommissionslagen 30 §. Anledningen till ställningstagandet är att det annars skulle vara allt för enkelt för aktiesäljaren att slippa undan ansvar genom att låta överlåtelsen ske genom kommissionär.¹⁰⁸

Dotevall är också av uppfattningen att en godtroende kommissionär ansvarar för kommittentens onda tro. Ansvaret kan dock endast komma ifråga i de situationer då anlitaandet av mellanman har drag av *illojalitet*. Skälet för Dotevalls ståndpunkt är att en huvudman inte skall nå en bättre position genom att låta någon annan företa rättshandlingen och att bedömningen härvid bör bli densamma oavsett om mellanmannen är fullmäktige eller kommissionär.¹⁰⁹

Lindskogs något radikalare inställning är att en aktieköpande tredje man inte kan göra gällande några anspråk mot en godtroende fondkommissionär enkom på den grunden att kommittenten är i ond tro om förhållandena i bolaget. Tredje man bör istället – trots bestämmelsen i kommissionslagen 56 § – få rätt att rikta anspråken direkt mot kommittenten. Till utveckling härför menar Lindskog att tredje man inte bör ställas i en bättre position än han rimligen kan begära; om kommissionären handlat för *egen räkning* hade tredje man på grund av kommissionärens goda tro inte haft något anspråk att hävda. Vidare bör en ondtroende kommittent inte kunna skjuta kommissionären framför sig.¹¹⁰

Vid en jämförelse av följderna av en tillämpning av de två olika lösningsförslagen finner man bland annat följande. Vid en ”överföring” av kommittentens upplysningsplikt till fondkommissionären kommer denne att vara omedelbart ansvarig mot tredje man. Det är alltså mot fondkommissionären som aktieköparen skall rikta en eventuell ogiltighetstalan med anledning av att han inte erhållit sådan information som han typiskt sett kunnat förvänta sig att få ta del av. Avtalslagens ogiltighetsregler tycks emellertid inte vara utformade för dessa situationer. Även om man tillräknar fondkommissionären kommittentens onda tro, torde man endast med svårighet kunna visa att fondkommissionären haft uppsåt att svikligen förleda tredje man (avtalslagen 30 §). Möjligen skulle man kunna hävda att

---

¹⁰⁷ Hult, s. 286 ff., se särskilt s. 289.

¹⁰⁸ Hultmark [1992], s. 277.

¹⁰⁹ Dotevall, s. 240 f.

¹¹⁰ Lindskog, s. 129 f.

det strider mot tro och heder att med ”vetskap” om förhållandena vid avtalets tillkomst ändå åberopa tredje mans rättshandling (avtalslagen 33 §), men det hela känns, åtminstone intuitivt, felaktigt.

Lika märklig förefaller emellertid situationen bli om ingen överföring av kommittentens onda tro sker, utan tredje man – trots bestämmelsen i kommissionslagen 56 § – får rätt att rikta sin talan direkt mot kommittenten. Det avtal som kan ogiltigförklaras är ju nämligen kommissionärsavtalet. Mellan tredje man och kommittenten finns inget avtal. Kommissionärsavtalet har dock skapat ett direkt förhållande dem emellan; efter genomförd överlåtelse kommer aktierna att befinna sig hos tredje man och köpeskillingen hos kommittenten. Det känns därför, enligt min mening, rimligare att ogiltighetstalan riktas mot kommittenten. Dessutom, avtalslagens bestämmelser tycks bättre passa in på denna situation. Kommittenten måste ju vara den som – om någon – kan anses ha agerat svikligt eller i strid mot tro och heder.

En annan skillnad mellan de två lösningsförslagen uppstår vad gäller riskfördelningen mellan parterna. Om den godtroende fondkommissionären blir ansvarig på grund av kommittentens onda tro är det fondkommissionären som bär risken för att kommittenten – efter ett senare framställt regressanspråk – kan återbära köpeskillingen. Detta kan jämföras med att, om tredje man erhåller rätten att rikta sin ogiltighetstalan direkt mot kommittenten, det är tredje man som bär risken för att kommittenten kan återbära köpeskillingen.

Möjligen kan här anses att det är fondkommissionären som skall bära den aktuella risken; det är ju kommissionären som står i närmast förbindelse med kommittenten och det är därför kommissionären som har störst möjlighet att få kännedom om ifall kommittenten äger vetskap om vissa negativa förhållanden i bolaget. Om den godtroende fondkommissionären inte bär risken skulle han givas ett incitament att så långt som möjligt hålla sig ovetande om kommittentens kunskaper om bolaget. I likhet med Lindskog anser jag emellertid att det rimligaste här måste vara att aktieköpande tredje man själv bär risken, då fondkommissionären *de facto* varit i god tro. Det framstår nämligen, enligt min mening, som ett allt för långtgående ansvar att kommittentens onda tro med automatik ”överförs” på kommissionären och att denne därför alltid kommer att bli primärt ansvarig gentemot tredje man. Den därmed föreslagna riskfördelningen förefaller vara skälig inte minst då den godtroende fondkommissionären aktivt efterforskat kommittentens kunskaper om förhållandena i bolaget. Stadgandet i kommissionslagen 56 § utgör emellertid härvid ett uppenbart problem. *Är det rimligt att frånga denna bestämmelse i nu förevarande situationer och därmed tillåta att tredje man riktar ett anspråk direkt mot kommittenten?*

Jag anser det. Förutom de lämplighetsskäl som här ovan framförts kan följande tilläggas. Lagstiftaren har åtminstone i ett annat fall ansett att

genomsyn kan vara lämpligt, nämligen vid vissa konsumentförhållanden, kommissionslagen 56 a §. Även om detta stadgande inte kan tas till direkt intryck för att det skulle föreligga en liknande möjlighet till genomsyn också i sådana fall då tredje man kunnat göra gällande ogiltighet om kommittenten varit den egentlige medkontrahenten – utgör dess förekomst ändå ett uttryck för lagstiftarens uppmjukade syn på den tidigare villkorslösa 56 §.

Sammanfattningsvis är mitt ställningstagande således att kommittentens vetskap om förhållandena i bolaget *inte* bör medföra ansvar för en godtroende fondkommissionär gentemot aktieköpande tredje man. Tredje man bör istället – trots bestämmelsen i kommissionslagen 56 § – få rätt att rikta sitt anspråk direkt mot den egentlige säljaren, kommittenten.

4 Avslutande kommentarer

Frågeställningarna om aktiesäljarens upplysningsplikt och fondkommissionärens ansvar för aktiesäljarens onda tro är svåra. Av den genomförda redogörelsen framgår också att rättsläget på många punkter är osäkert. Jag hoppas emellertid att mina här lämnade synpunkter skall ha bringat viss klarhet i den problematik som aktualiseras vid en diskussion inom respektive frågeställning. Några korta ytterligare kommentarer skall i detta avsnitt avslutningsvis lämnas.

Att aktiesäljarens upplysningsplikt huvudsakligen kan utläsas ur avtalslagens ogiltighetsregler framstår enligt min mening som i högsta grad rimligt. Som framgått, utgår köplagen 17 § nämligen ifrån *köparens befogade förväntningar avseende avtalsföremålet*. Frågan om förekomsten av ett köprättsligt fel är således enligt denna bestämmelse inte uteslutande beroende av säljarens agerande (även om säljarens agerande naturligtvis stundtals kan skapa en befogad förväntning hos köparen). I jämförelse härmed märks att avtalslagens ogiltighetsregler om svek och avtal i strid mot tro och heder, helt tar sin utgångspunkt i omständigheterna vid avtalets tillkomst samt *avtalspartens (säljarens) agerande*. Frågan avseende säljarens skyldighet att lämna upplysningar till köparen om väsentliga förhållanden i bolaget kommer därför rimligen att hänföra sig till den avtalsrättsliga regleringen.

Vad beträffar fondkommissionärens ansvar för aktiesäljarens – kommittentens – onda tro, kan följande tilläggas. En såväl teoretiskt som praktiskt godtagbar lösning på problemet måste, enligt min mening, vara att kommittentens onda tro inte överförs på fondkommissionären. Vid köp av aktier från en godtroende fondkommissionär bör tredje man istället själv stå den ekonomiska risken för att kommittenten, vid en eventuell ogiltighetsförklaring, förmår återbära köpeskillingen. Även om de i detta arbete framförda synpunkterna måste betecknas som *osäkra*, torde det i vart fall föreligga goda skäl för att åtminstone lägga dem till grund för ett argument *de lege ferenda*.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Förslag till lag om kommission m.m. (1913)

Förslag till lag om avtal etc. (1914)

Prop. 1988/89:76

Om ny köplag

Prop. 1989/90:89

Konsumentköplag

Prop. 1990/91:142

Handel och tjänster på värdepappersmarknaden

Litteratur

Adlercreutz Axel

Avtalsrätt I, tionde upplagan, Juristförlaget i Lund, Lund, 1995

Dotevall Rolf

Mellanmannens kunskap och huvudmannens bundenhet, Nordstedts Juridik AB, Stockholm, 1998

Grönfors Kurt

Avtalslagen, tredje upplagan, Fritzes förlag AB, Göteborg, 1995

Hed Irja

Fondkommissionärers skyldigheter – särskilt avseende lojalitetsplikten mot huvudmannen, Juristförlaget JF AB, Stockholm, 1993

Hellner Jan,
Ramberg Jan

Speciell avtalsrätt II. Köprätt, andra upplagan, Juristförlaget JF AB, Stockholm, 1991

Hult Phillips

Om kommissionärsavtalet, P. A. Nordstedts & Söner Förlag, Stockholm, 1936

Hultmark Christina

Kontraktsbrott vid köp av aktie, Juristförlaget JF AB, Stockholm, 1992, cit. Hultmark [1992]

Hultmark Christina

Upplysningsplikt vid ingående av avtal, Juristförlaget JF AB, Stockholm, 1993, cit. Hultmark [1993]

Håstad Torgny

Den nya köprätten, fjärde upplagan, Iustus förlag AB, Uppsala, 1998, cit. Håstad [1998]

- Lindskog Stefan *Preskription. Om civilrättsliga förpliktelsers upphörande efter viss tid*, Nordstedts Förlag AB, Stockholm, 1990, cit. Lindskog [1990]
- Moberg Krister, Samuelsson Per *Börsrätt*, Nordstedts Juridik AB, Lund 1988
- Ramberg Jan, *Köplagen*, första upplagan, Nordstedts Juridik AB, Göteborg, 1995
- Rodhe Knut *Lärobok i obligationsrätt*, sjätte upplagan, Nordstedts Förlag AB, Stockholm, 1986
- Taxell Lars Erik *Avtalsrätt. Bakgrund – sammanfattning – utblick* Nordstedts Juridik AB, Åbo, 1996
- Tiberg Hugo *Skuldebrev, växel och check*, sjätte upplagan, Nordstedts Förlag AB, Stockholm, 1989
- Tiberg Hugo, Dotevall Rolf *Mellanmansrätt*, åttonde upplagan, Nordstedts Juridik AB, Göteborg, 1994
- Zackariasson Laila *Tredje mans rätt vid kommission*, uppsats i Affärsjuridiska uppsatser, Iustus förlag AB, Uppsala, 1994

Artiklar

- Karnell Gunnar *Om värdefel vid överlåtelse av rörelsedrivande aktiebolag*. Artikel i *Festskrift till Knut Rodhe*, s. 271, P. A. Nordstedts & Söners Förlag, Stockholm, 1976
- Lehrberg Bert SvJT 1990 s. 545, *Förutsättningsynpunkter på köprättens felbegrepp*
- Lindskog Stefan *Något om köprättsligt fel i rörelsedrivande aktiebolag*. Artikel i *Festskrift till Gotthard Calissendorff*, s. 129, Nordstedts Förlag AB, 1990, cit. Lindskog art. [1990]
- Lindskog Stefan SvJT 1993 s. 97, *En avhandling om aktieöverlåtelser*, cit. Lindskog [1993]
- Sacklén Mats SvJT 1993 s. 812, *Om felansvaret vid aktieköp*

Håstad Torgny	JT 1992/93 s. 607, <i>Säljarens upplysningsplikt</i> , cit. Håstad [1992-93]
Martinsson Claes	JT 1992/93 s. 436, <i>Säljarens upplysningsplikt – en fråga om att gå över ån efter vatten?</i>
Chu Wilson	International Corporate Law/March 1995, <i>Due diligence – getting what you bargained for</i>

Internetkällor

<http://www.omgroup.com/transaction/trading/> (2000-10-02)
<http://www.om.se/transaction/regulations/> (2000-10-02)

Rättsfall

NJA 1934 s. 533
 NJA 1935 s. 57
 NJA 1936 s. 737
 NJA 1937 A nr. 10
 NJA 1947 s. 1
 NJA 1951 s. 716
 NJA 1974 A nr. 4
 NJA 1976 s. 341
 NJA 1991 s. 808

Skiljedom 1988, refererad i JT 1992/93 s. 547

